

ליקוטי ש"ם

מגילת אסתר

עם הספר

"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו", ביום זה בו אנו זוכים לראות את חידושי התורה המובאים כאן על "מגילת אסתר" נחקקים בדפוס עלי ספר, ואם תאמר ולשמחה זו מה היא עושה? התשובה לכך היא שחידושי תורה אלו התחדשו ונאמרו על ידי תלמידי היקרים האהובים והחביבים כשלמדנו בדיבוק חברים וזכו לחדש חידושי תורה אלו וזכו כעת להיות חקוקים לעד עלי ספר.

חלק מהחידושים מסומנים בכינויים שניתנו לבחורים: משיב אמרים – שמעון יוסף ביטון (נתיבות), דבק מאח – חיים אזולאי (נתיבות), שי למורא – שלמה ישראל אסרף (נתיבות), באר מים – יוסף ממזן (נתיבות), וכן השתתפו הבחורים (תשס"ח): אחיה לוי (ירושלים), דוד סויסה (אשדוד), אהליאב עובדיה (אופקים), אברהם סרוסי (אשדוד), יוסף צרור (באר שבע), שמואל אקטע (קרית ספר), משה עראמה (אופקים), מתן אזולאי (אופקים), אלירן אוחנוב (אשדוד). כמו כן השתתפו הבחורים (תשס"ט): אלחנן מצליח (אופקים), נדב חג'בי (אופקים), נוריאל בוחניק (אופקים), איתמר פריץ (אופקים). (תש"ע): דניאל גימני (אופקים), ישראל אלקיים (אופקים), דוד יצחק אוחנה (אופקים), רפאל בנבנשתי (אופקים), יהונתן אוחיון (אופקים). (תשע"ב): ישראל מאיר כהן (נתיבות), אלעזר כהן (נתיבות), משה מתנאל נבון (באר שבע), אהרון אדרי (מושב זרועה), חיים בן ציון ועקנין (נתיבות), אלישיב אהרוני (אופקים), אלחנן תם (נתיבות), ראובן יוסף והב (נתיבות), דוד בוכרע (אופקים), יהודה בטיט (אופקים),

חיים בן לולו (אופקים), שלמה חלא (נתיבות), יפרח אלעזר (נתיבות),
 וכשמופיע בסוגריים ליקוטי ש"ס, אלו חידושים וביאורים שזיכני החונן
 לאדם דעת לחדש לאמיתה של תורה.

כמו כן חבל על דאבדין ולא משתכחין הרבה חידושים שנאבדו לנו ולא
 זכו להגיע לבית הדפוס.

עניין ומטרת שיטה זו של לימוד בדיבוק חברים, לנסות ולחדש חידושים
 לאמיתה של תורה, מטרתה לתת הערכה עצמית וביטחון עצמי
 לתלמידים, ושיטה זו טובה הן לבחורים החזקים והן לבחורים הפחות
 חזקים, לחזקים להרגילם לחדש חידושים כפי השגתם, ולפחות חזקים
 להראות להם שהם מסוגלים לחדש גם כן חידושים נפלאים וכפי שהניסיון
 מוכיח שלא רק הכישרון קובע כאן אלא בעיקר ההשקעה והעיון בעמקות.
 ושיטה זו היא הוכחה כהצלה גדולה בפרט בדורנו אנו שרבים וטובים נפלו
 ונופלים מהעולם הקסום והנפלאה של "עולם התורה", ובהרבה מהמקרים
 זה נובע מתוך ייאוש ואי מודעות עצמית לכישרונותיהם הברוכים כל אחד
 בתחומו ובעניינו, ועל ידי שיטה זו הרבה חללים הצילה להרימם מבאר
 שחת לבאר מים חיים, לאור באור החיים.

ולא אכחד שבהרבה מן המקרים הבחור כל כך מיואש מעצמו שהוא לא
 מוכן לנסות אפילו לחדש, והפתרון במקרים אלו הוא "שימה בפיהם"
 לשים את החידוש בפיו להיתפס בכל מילה שלו, לשאול אותו שאלות,
 דיוקים, רמזים וכדומה, וכשיש על מה להיתפס לעשות מזה חידוש עצום,
 ועל ידי זה יתחזק ביטחונו העצמי והוא לבד ירצה לחדש עוד ועוד.

וראיתי כתוב בשם הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל שאמר לרב הגאון רב יוסף בוקסבוים זצ"ל שפרסם מאמרים תורניים של אברכים "אנשים דואגים לכולל געלט [מילגה - ש"ם] של האברכים ולא מבינים כמה חשוב לתת להם קודם כל הערכה".

וקראתי לקונטרס זה ליקוטי ש"ם, 'ליקוטי' כי הוא ליקוטים, ו'ש"ם' כי בזה נרמז שמי ושם משפחתי בראשי תיבות.

ויהי רצון שנזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, ולראות את צאצאינו וצאצאי בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, אמן כן יהי רצון.

המלקט ש"ם

אדר א' תשס"ח לפ"ק

מהדורה שניה אדר תשע"א לפ"ק

מהדורה שלישית אדר תשע"ב לפ"ק

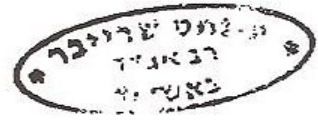
פינחס שרייבר

רב אב"ד

באשדוד

בסדר, יום י' מנחם סיון

ראש אג האקאלי, שם על כפי אמלאת גלגל אמס
 רב אב"ד אגודת אשדוד אגודת אשדוד אגודת אשדוד
 אגודת אשדוד אגודת אשדוד אגודת אשדוד
 אגודת אשדוד אגודת אשדוד אגודת אשדוד
 אגודת אשדוד אגודת אשדוד אגודת אשדוד

יג' מרחשוון תשס"ט

ראיתי את הליקוטי ש"ם על כמה מסכתות הש"ס ומדרש רבה להרה"ג מתתיהו
 שניאור הי"ו ויש שם כמה דברים טובים ויפים אשר ראויים להעלות על מכבש
 הדפוס וד' יהא בעזרו להוסיף כהנה וכהנה

פינחס שרייבר

מגילת אסתר

(א) א וַיְהִי בַיּוֹם אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַדּוֹ וְעַד –
כּוֹשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה: ב בַּיּוֹמִים הָהֵם כָּשְׁבַת הַמֶּלֶךְ

כ"י

ליקוטי ש"ם

(א') (א) ויהי בימי אחשורוש. אמרו חז"ל כל ויהי לשון צער. ויש לומר הצער שבכאן לעם ישראל מאחשורוש ומהמן. (משי"ב אמדים). הוא אחשורוש. פירש רש"י הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו. ונראה לי ההסבר לדבריו, כי נכתבה המגילה לאחר כל מה שמסופר בה כמבואר, ושמה תאמר שאחשורוש שאחרי המגילה אינו אותו אחשורוש שלפניה שהוא טוב כי היתה ממנו תשועה לישראל, לזה אמר "ויהי בימי אחשורוש" שזה מיירי בתחילת הסיפור שאז היה אחשורוש רשע לכולי עלמא, "הוא אחשורוש" של עכשיו בזמן כתיבת המגילה, שנשאר ברשעותו. (שי למודא).

[א] (א) ויהי בימי אחשורוש. מלך פרס היה שמלך תחת כורש לסוף שבעים שנה של גלות בבל: הוא אחשורוש. הוא נרשעו מתחלתו ועד סופו: המלך. שמלך מעלמו ולא היה מזרע המלוכה: מהדו ועד כוש וגו'. המולך על מאה ועשרים ושבע מדינות כמו שמולך מהדו ועד כוש שעומדים זה אלל זה וכן (מלכים א' ד) כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה שהיה רודה בכל עבר הנהר כמו שהוא רודה מתפסח עד עזה: (ב) כשבת המלך אחשורוש וגו'. כשנתקיים המלכות בידו ורבותינו פירשוהו

שבע ועשרים ומאה מדינה. מובא במדרש שאסתר זכתה למלוך על קכ"ז מדינות בזכות שרה שחייתה קכ"ז שנה. וצריך להבין מה עניין שמיטה אצל הר סיני, מה הקשר בין מה ששרה אמנו חייתה קכ"ז שנה לזה שזכתה אסתר למלוך על קכ"ז מדינות? ונראה לבאר על פי מה שאמרו חז"ל על מנין שנות חייה של שרה אמנו שהיתה בת עשרים כבת שבע ליופי, רצונם לומר מתייחסת ליופי כבת שבע שלא איכפת לה כלל מהיופי החיצוני. ולפי שאסתר גם כן הלכה במידותיה של שרה לכן זכתה למה שזכתה. (ליקוטי ש"ם). מדינה. ולא כתוב מדינות לשון רבים היות ומלכותו הייתה חזקה על כולם כאילו זה היה מדינה אחת. (מ. חגורה, ד. אוחנה). (ב) כשבת. פירש רש"י ז"ל כשנתקיימה מלכותו. וטעם פירושו כי לשון ישיבה מורה על קביעות וכמו שביארנו באריכות במקום אחר. (ליקוטי ש"ם). המלך

אֲחֲשׁוּרוֹשׁ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה: ג בְּשַׁנַּת
 שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ עָשָׂה מְשֶׁתֶּה לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל פָּרַס וּמְדֵי
 הַפְּרִתְמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת לְפָנָיו: ד בְּהִרְאֹתוֹ אֶת-עֹשֶׂר כְּבוֹד
 מַלְכוּתוֹ וְאֶת-יְקָר תַּפְאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמֵאֵת
 יוֹם: ה וּבְמִלּוֹאֵת הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל הָעָם
 הַנִּמְצְאִים בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדוֹל וְעַד-קָטָן מְשֶׁתֶּה שְׁבַעַת

ליקוטי ש"ם

כס"י

בעניין אחר במסכת מגילה: (ג) הפרתמים. אחשורוש. רק כאן קורא לו המלך לאחר
 סלטונים כלשון פרס: (ד) ימים רבים. עשה שנקבעה מלכותו לאחר ג' שנים, והקדים
 להם משתה: (ה) גנת. מקום זרעוני ירקות: המלך לאחשורוש לומר שמן השמים
 המליכו אותו. (י. אל קיים, ד. גימני). (ג)
 בשנת שלוש למולכו. יש דעה שאומרת שאחשורוש זה כורש וזה מרומז שכתוב בשנת
 שלוש למולכו אל תקרי מולכו אלא מלאכתו שכורש נתן לבני ישראל לבנות את בית
 המקדש ואחר כך הפסיק את זה באמצע, ואחרי שלוש שנים עשה משתה. (ג. חג'בי). לפניו.
 בא לומר שלא עשה להם סעודה בלבד בלעדיו אלא הוא עצמו ישב איתם בסעודה לכבודם.
 (א. לוי). (ד) בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו. המדרש כותב
 שכל יום אחשורוש הראה לעם שש אוצרות וזה מרומז בפסוק שכתוב בהראותו –
 שאחשורוש הראה לכולם שש אוצרות א' עושר. ב' כבוד. ג' מלכותו. ד' יקר. ה' תפארת. ו'
 גדולתו. (ג. חג'בי). עושר כבוד מלכותו. היינו היופי והעשירות של בית המלכות שנותן כבוד
 וחשיבות לבית המלוכה. (ליקוטי ש"ם). ואת יקר תפארת גדולתו. היינו החשיבות והמעלות
 של המלך עצמו. (ליקוטי ש"ם). ימים רבים. פירש רש"י שימים רבים עשה להם משתה.
 ולכאורה זה פשוט ומה הוצרך רש"י לפרש כאן. ונראה שבא למנוע מאתנו שלא נפרש
 שהראה את עושר כבוד מלכותו וכו'... שמונים ומאת יום. לזה פירש שהמשתה היה שמונים
 ומאת יום. (דבק מא"ח). (ה) ובמלאות. ובמלואות כתיב ובמלאות קרי, הכתיב מלמד
 שהימים עצמם היו מלאים וכן כל יום ויום היה משתה, וזה לא שיעמם אותם או שנמאס להם
 אלא הרגישו 'מלאים' בימים האלו, והקרי זה כפשוטו כשנסתיימו הימים ההם. (א. לוי, א.

יָמִים בַּחֲצֵר גִּנַּת בֵּיתֵן הַמֶּלֶךְ: ו חוֹר כַּרְפֵּס וּתְכֵלֶת אָחוּז
 בַּחֲבִילֵי-בוּץ וְאַרְגָּמָן עַל גְּלִילֵי כֶסֶף וְעֲמוּדֵי שֵׁשׁ מְטוֹת זָהָב
 וְכֶסֶף עַל רִצְפַּת בַּהֵט-וְשֵׁשׁ וְדָר וְסַחֲרָת: ז וְהַשְּׁקוֹת בְּכִלֵי זָהָב

רש"י

ליקוטי ש"ם

עובדיה). המלך, מדוע לא כתוב אחשורוש,
 ועוד שחז"ל דרשו שכל מקום שכתוב
 המלך זה רמז לקוב"ה ומה בא לרמוז כאן?
 ואפשר שרומז שה' העמיד את עם ישראל
 בניסיון משתה אחשורוש (י, אלקיים. ד,
 אוחנה). לכל העם ... למגדול ועד קטן,
 לכאורה יש כאן כפילות ס כתוב לכל העם
 בודאי שזה למגדול ועד קטן? (י"מ, כהן),
 ונראה ליישב שבא להדגיש שכל אחד מצא
 בסעודה את הדברים המתאימים והראויים
 לו הקטן לפי קוטנו והגדול לפי קוטנו, אדם
 מבוגר מצא דברים רכים, ילדים מצאו
 ממתקים וכן הלאה. (א, כהן). (ו) חור. חי"ת
 רבתי, בא לרמוז על חור שבמקרא (שמות

ביתן. נטוע צאילנות: (ו) חור כרפס
 ותכלת. מיני בגדים לזעונים פירס להם
 למלכות: אחוז בחבלי בוך וארגמן.
 מרוקמים צפתילי בוך וארגמן אותן פרס
 להם על גלילי כסף ועל עמודי שש: מטות
 זהב וכסף. ערך ליסב עליהם לסעודה: על
 רכפת. קרקעות של זהב ושש וגו' מיני
 אבנים טובות פירשו רבותינו, ולפי משמעות
 המקרא כך שמש: (ז) והשקות בכלי זהב.
 כמו ולהשקות: שונים. משונים זה מזה וכן
 ודתיים שונות, ורבותינו דרשו מה שדרשו:
 ויין מלכות רב. הרבה, ורבותינו אמרו
 שהשקה אותם כל אחד ואחד יין שהוא זקן

לה, ל) "בצלאל בן אורי בן חור", שכאן אחשורוש השתמש בבדים הכי יקרים וחשובים כמו
 במשכן להראות את כבוד עושר מלכותו. (ליקוטי ש"ם). (ז) ויין מלכות רב. רש"י הביא את
 דרשת חז"ל שהשקה אותם כל אחד ואחד יין שהוא זקן ממנו, ואפשר שזה נלמד מהתיבה

וּכְלִים מְבִלִים שׁוֹנִים וַיֵּין מַלְכוּת רַב כֵּיד הַמֶּלֶךְ: ח וְהַשְׁתִּיָּה
כַּדַּת אֵין אַנְס כִּי-כֵן יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל-רַב בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת

כַּרְצוֹן אִישׁ-וְאִישׁ: ט

גַּם וְשִׁתִּי הַמֶּלֶכָּה עָשְׂתָה מְשִׁתָּה נָשִׁים בֵּית הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר
לַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ: י בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּטוֹב לֵב-הַמֶּלֶךְ בַּיּוֹן אָמַר
לְמַהּוֹמָן בְּזָתָא חֲרַבּוֹנָא בְּגָתָא וְאַבְגָּתָא זֵתַר וְכַרְפֵּס שְׁבַעַת

רס"י

ליקוטי ש"ם

ר'ב', לשון גדולה שהיין רב גדול ממנו. (א).
לוי). (ח) והשתיה כדת. רש"י הביא פירוש
שלא היו אונסים אותם לאכול, וקשה
שלבאורה לפי הפירוש הדיבור המתחיל
היה צריך להיות 'אין אונס' ועוד שרש"י
הביא שכך ציוה גם לשר האופים ולשר
הטבחים ולכאורה קשה מי דיבר כאן על
אוכל הרי מוזכר רק שתיה? ויש ליישב
שרש"י נקט בדווקא בדיבור המתחיל כדת

ממנו: (ח) כדת. לפי שיש סעודות שכופין
את המסובין לשתות כלי גדול ויש שאינו
יכול לשתותו כי אם בקושי אזל כאן אין
אונס: יסד. לשון יסוד כלומר כן תקן וכו':
על כל רב ביתו. על כל שרי הסעודה שר
האופים ושר הטבחים ושר המשקים:
לעשות כלאון איש ואיש. לכל אחד לכונו:
(י) ביום השביעי. רבותינו אמרו קצת היה:

כי שם טמון היסוד שחז"ל דרשו כדת של תורה שהאכילה מרובה מהשתיה ועל הכל חוזר
האין אונס שציוה גם לשר האופים ולשר הטבחים. (ליקוטי ש"ם). כדת ... רב ביתו. רמז
שהסעודה הייתה כשרה. (ד. אוחנה). (ט) אשר למלך אחשורוש. מדוע לא עשתה זאת
בארמון המיוחד לה? (א. עובדיה). באגרת הפורים כתב שזה היה מכוון בכדי להראות שרק
לאחשורוש לבדו יאתה המלוכה. (י) ביום השביעי. רש"י הביא את דרשת חז"ל ששבת היה,
ואפשר להביא לזה רמז שכתוב כטוב לב המלך ביין והיות ובשבת הושלמה הבריאה והכל
נהיה טוב לכן רק בשבת יכל להיות לבו טוב ביין. ועוד שכל יום היה לפניו משרת אחד
ובשבת כל שבעת המשרתים היו לפניו כדרך המלכים. (א. לוי). לב המלך, חז"ל דרשו
שכשכתוב מלך לבד זה רמז להקב"ה ואפשר שהרמז כאן הוא שה' שלח להעניש את ושת

הַסְרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת-פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ: יֵאָ לְהִבִּיא
 אֶת-וְשֹׁתֵי הַמֶּלֶכָה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת לְהִרְאוֹת
 הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת-יָפִיָּה בִּי-טוֹבַת מְרָאָה הִיא: יב וְתִמְאֵן
 הַמֶּלֶכָה וְשֹׁתֵי לָבוֹא בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד הַסְרִיסִים וַיִּקְצֹף
 הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַחֲמָתוֹ בְּעָרָה בּוֹ: יג וַיֹּאמֶר
 הַמֶּלֶךְ לְחַכְמָיִם יִדְעֵי הָעֵתִים בִּי-כֵן דְּבַר הַמֶּלֶךְ לְפָנָי כָּל-

כס"י

ליקוטי ש"ם

(יב) ותמאן המלכה ושתו. רבותינו אמרו לפי שפרחה זה כרעת כדי שתמאן ותהרג לפי שהיתה מפסטת צנות ישראל ערומות ועושה צהן מלאכה בצצת נגזר עליה שתפסט ערומה בצצת: ויקצף. ששלחה לו דברי גנאי: (יג) כי כן דבר המלך. כי כן מנהג המלך ככל משפט לשום את הדבר המלך. הקדים המלכה לושתו והטעם משום שאפשר שהייתה מסרבת לבוא גם בלי הצרעת היות והחשיבה עצמה קודם למלכה ואחר כך ושתו ולכן מכבודה שהוא יבוא אליה ולא היא אליו. (א. לוי). ויקצוף המלך מאוד וחמתו בערה בו. רש"י הביא ששלחה לו דברי גנאי, ואפשר שזה נרמז בכפילות קצף וחמת המלך אחד על דברי הגנאי ואחד על עצם הסירוב. (א. לוי). בדבר המלך, חז"ל דרשו ששניהם לדבר עבירה נתכוונו אלא שבדבר המלך בדבר ה' לא באה ושתו כי ה' הביא עליה צרעת. (א. לוי). ויקצוף המלך, הרמז על ה' שכעס על ושתו ועכשיו נקם בה על ב' הדברים על השיעבוד בבנות ישראל בשבת ועל שהשתעבדה בהם כשהם לא בצניעות. (ליקוטי ש"ם). (יג) יודעי העתים. אלו חכמי ישראל שיודעים לעבר השנים וחכמת לוח השנה. (א. סרוסי). דת ודין. דת זה המשפט המפורש ודין זה להחיל הדין על האדם כל העונש או אולי פשרה. (א. עובדיה). המלך, על דרך (בראשית יח, יז)

יְדַעֵי דַת וְדִין: יד וְהִקְרַב אֵלָיו כְּרִשְׁנָא שְׁתַּר אֲדַמְתָּא תְרִשִׁישׁ
 מָרְס מְרִסְנָא מְמוּכָן שְׁבַעַת שְׁרֵי פָרְס וּמְדֵי רֵאִי פְנֵי הַמֶּלֶךְ
 הַיְשָׁבִים רֵא שְׁנָה בַּמְּלָכוֹת: טו כְּדַת מָה-לַעֲשׂוֹת בַּמְּלָכָה
 וְשִׁתִּי עַל אֲשֶׁר לֹא-עָשְׂתָה אֶת-מֵאֲמַר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ בְּיַד
 הַסְּרִיסִים: טז וַיֹּאמֶר כְּתִיב מוּמְכָן מְמוּכָן

לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשְּׂרִים לֹא עַל-הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ עֹתָה וְשִׁתִּי
 הַמְּלָכָה כִּי עַל-כָּל-הַשְּׂרִים וְעַל-כָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל-

רס"י

ליקוטי ש"ם

לפני כל יודעי דת ודין: (יד) והקרוב אליו. (ליקוטי ש"ם). (יד) המכסה אני מאברהם". (ליקוטי ש"ם). (יד) ממוכן, י"א שזה דניאל והציע להרוג את ושתי כדי לקיים את הנבואה שכל משפחת בלשצר תיכחד (ד, אוחנה). (טו) כדת. פירש רש"י מוסב על ויאמר המלך לחכמים, לאפוקי מהשרים כי כאן שאל כדת מה הדת ולא מה הדין ואת הדין ידונו השרים אחר כך. (א. עובדיה). במלכה ושתי, מדוע כאן הקדים במלכה לושתי ובכל מקום מקדים ושתי למלכה? (א, אדרי). ונראה ליישב שכאן שאל אחשורוש ב' עניינים, א' מה לעשות במלכה שכך נהגה כלפי המלך, ב' ועוד שזו ושתי בת מלכים האם יש לה דין מיוחד. (ליקוטי ש"ם). ביד הסריסים. הדגיש זאת כי בזה העוון יותר גדול שזה לא שסירבה בינו לבינה אלא באוזני הסריסים וכדי בזיון וקצף. (ליקוטי ש"ם). (טז) ויאמר ממוכן. לכאורה הוא היה השר האחרון ומה ראה לקפוץ בראש, מכאן שהדיוט קופץ בראש. (א. לוי). מומכן כתיב ממוכן קרי, לרמוז שמום-כאן ומוכן לפורענות. (א. סרוסי). לא על המלך, שחטאה כלפי ה' שהשתעבדה בבנות ישראל. (י, אוחיון). על כל השרים ועל כל העמים. לכאורה צריך להבין מה הכפילות על כל השרים ועל כל העמים? (א, אדרי) ונראה שהמן רצה שושתי תיהרג ושלא יהיה לה פתח מילוט כדי שאחשורוש יתחתן עם בתו ולכן אמר שזה לא חטא רק כלפי המלך, שהמלך אולי יכול למחול על כבודו, אלא גם על כל השרים, ואם תאמר

מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ: יוּ כִי-יֵצֵא דְבַר-הַמֶּלֶךְ עַל-כָּל-
הַנָּשִׁים לְהַבְזוֹת בְּעֵלֵיהֶן בְּעֵינֵיהֶן בְּאִמְרַם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ
אָמַר לְהַבִּיא אֶת-וְשֹׁתֵי הַמֶּלֶךְ לְפָנָיו וְלֹא-בָאָה: יח וְהַיּוֹם
הַזֶּה תֵּאֱמַרְנָה שָׂרוֹת פָּרֶס-וּמְדֵי אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת-דְּבַר
הַמֶּלֶךְ לְכָל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ וְכַדֵּי בְזִיווֹן וְקֶצֶף: יט אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ
טוֹב יֵצֵא דְבַר-מַלְכוּת מִלְּפָנָיו וַיִּכְתַּב בְּדַתִּי פָּרֶס-וּמְדֵי וְלֹא
יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא-תָבוֹא וְשֹׁתֵי לְפָנָי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ

כ"י

ליקוטי ש"ם

שגם השרים ימחלו לה עדיין אין לה מילוט מהעונש היות והחטא הוא גם כלפי כל העמים ואת זה אין מי שימחל כמו נדר על דעת רבים שאין לו הפרה (ליקוטי ש"ם). (יז) כי יצא דבר המלכה. פירש רש"י זה שביזתה את המלך וכו'... וצריך להבין מאי קמשמע לן לכאורה זה מפורש בפסוק? (ליקוטי ש"ם). בשפתי חכמים הסביר דהיה קשה לו לרש"י מה עוונה של ושתי סך הכל היא סירבה לבוא אין פה עון בקום ועשה, לכן פירש שעצם הסירוב נהיה דוגמא לשאר הנשים ובזה ביזתה את המלך וזהו עוונה. (יח) והיום הזה. בא לומר דכבר מיד יש פגם שהשרות יבזו את השרים ולכן יש להענישה מיד, דמה שיבזו שאר הנשים זה לא בטוח כי אפשר שלא יתפרסם הדבר ועוד שזה יקח עוד זמן, אבל ענין השרות זה כבר והיום הזה ממש. (ש. אקטע). וכדי בזיון וקצף. בזיון עצם המעשה של ושתי הוא מבזה את המלך וגם השרים מתביישים בבושת המלך, והקצף שכשהאשה אומרת זאת לבעלה זה כדי להשפיל אותו וזה מרגיז את הבעל. (א. לוי). (יט) דבר מלכות. זה עניין הפסק שושתי חייבת מיתה ואחר כך וכתב בדתי פרס ומדי שעל האיש להיות שורר בביתו. (י. צדוק). המלך, ה'

עון: (יז) כי ילא דבר המלכה על כל הנשים. זה שבזתה את המלך על כל הנשים להבזות אף הן את בעליהם: (יח) תאמרנה שרות פרס ומדי. לכל שרי המלך את הדבר הזה והרי זה מקרא קל: וכדי בזיון. ויש בדבר הזה הרבה בזיון וקצף: (יט) דבר מלכות. גזרת מלכות של נקמה שואה להורגה: ויכתב דתי פרס ומדי. בספרי חוק ומנהג המלכות: ולא יעבור. חוק זה מציניהם שיהא זה חוק ודת לכל הבזזה את

וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לְרֵעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה: כ וְנִשְׁמַע פְּתָגָם
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה בְּכָל-מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכָל-הַנָּשִׁים
יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן לְמַגְדוֹל וְעַד-קָטָן: כא וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי
הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ בְּדַבַּר מְמוּכָן: כב וַיִּשְׁלַח סְפָרִים
אֶל-כָּל-מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֶל-מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְאֶל-עַם
וְעַם כָּל־שׁוֹנוֹ לְהֵיוֹת כָּל-אִישׁ שֹׁרֵר בְּבֵיתוֹ וּמַדְבֵּר כָּל־שׁוֹן
עִמּוֹ: (ב) א אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּשָׁף

ליקוטי ש"ם

כש"י

בעלה: אשר לא תצוא ושתי. ולכך נהרגה: שגזר חיים ומוות. (י, אוחיון). (כ) מגדול
(כז) ומדבר כלשון עמו. כופה את אשתו ועד קטן. התחיל מגדול לומר שהבזיון
ללמד את לשונו אם היא צת לשון אחר: כאן מתחיל מהגדול מהמלך עד האחרון
שבָּעַם. (ד"ב, ועקנין). פתגם המלך. מלכו של עולם שכבר גזר "והוא ימשול בך".
(מ"מ, נבון). (כא) בעיני המלך. מלכו של עולם שגזר חיים ומוות לכל חי. (א, כהן). "מ,
כהן). (כב) ככתבה. כתב. כלשונו. לשון—שפה. (ליקוטי ש"ם). מדינות המלך. מלכו של
עולם "לה" הארץ ומלואה". (מ"מ, נבון).

(ב') (א) אחר הדברים האלה. איזה דברים? ואפשר אחר דברי המן ממוכן שכל כוונתו
הייתה להרוג את ושתי ושבתו תהיה המלכה כדי להכשיר את עצמו למלוכה ולהרוג את
היהודים כזקנו עמלק, אחר אלו הדברים הקב"ה הקדים רפואה למכה לשלוח את אסתר
שתהיה להצלה לעם ישראל. (א. לוי, ד. סוּיסה). כשוד. הטעם זק"ף גדו"ל ולפי נוסח יהדות
צפון אפריקה המנגינה היא כרגיעה שנרגע המלך. (א. מעליח). את ושתי ואת אשר עשתה
ואת אשר נגזר עליה. מה מרבים האתי"ם? ואפשר דאחשורוש חשש מג' דברים, א' שלא
ימצא אשה יפה כושתי וזה נרמז ב"את ושתי", וכן שלא ימצא אשה מיוחסת כושתי, בת
מלך, וזה נרמז ב"ואת אשר עשתה", שזה נבע מהיותה בת מלך, וכן שגם אם ימצא את כל
הנ"ל אולי שוב תמרוד בו ויצטרך להורגה ויאמרו עליו שהוא הורג את נשיו וזה נרמז ב"ואת

חַמַּת הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ זָכַר אֶת-וְשֵׁתִי וְאֵת אֲשֶׁר-עָשָׂתָה
 וְאֵת אֲשֶׁר-נִגְזַר עָלַיָּהּ: ב וַיֹּאמְרוּ נְעָרֵי-הַמֶּלֶךְ מִשְׂרָתָיו
 יִבְקְשׁוּ לַמֶּלֶךְ נְעָרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מֵרְאָה: ג וַיִּפְקַד הַמֶּלֶךְ
 פְּקִידִים בְּכָל-מְדִינֹת מַלְכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ אֶת-כָּל-נְעָרָה-
 בְּתוּלָה טוֹבַת מֵרְאָה אֶל-שׁוֹשַׁן הַבִּירָה אֶל-בֵּית הַנָּשִׁים אֶל-
 יַד הַגָּא סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְנָתַן תַּמְרָקִי הֵן: ד
 וְהַנְּעָרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינָי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּחַת וְשֵׁתִי וַיִּיטֵב

כ"ט

ליקוטי ש"ם

(ג) ויפקד המלך פקידים. לפי שכל פקיד ופקיד ידועות לו נסים היפות שבמדינתו: תמרוקיהן. הן דברים המלחלחין כמו ומורק ושוטף, שמן ערצ ומיני סמנים וצמנים נערות שמי שבאה למלך שוב אינה יכולה להתחתן עם הדיוט, להבדיל מדוד המלך עם אבישג השונמית. (א. עובדיה). נערי המלך. רמז לקוב"ה שהם עשו רצונו של מקום שיתגלגל הדבר ואסתר תכנס לארמון אחשורוש להקדים רפואה למכה. (ד, בוכרע). ועל אותו הדרך יבקשו למלך לקיים רצונו של ה' שאסתר תגיע לבית המלוכה. (י, בטיט). (ג) ויפקד המלך. מלכו של עולם הפקיד אותם ונתן בדעתם לאסוף את אסתר הגם שהייתה ירקרוקת, וכן שהייתה נשואה ובכל זאת לקחו אותה. (י, בטיט). פקידים. פירש רש"י שכל פקיד יודע על הנערות היפות שבמדינתו, וצריך עיון מנליה זאת אולי כל פקיד יבדוק מי הנערות היפות שבמדינתו דקצת קשה לומר שהיו לפקידים רשימות של נערות יפות? (ליקוטי ש"ם). ויקבצו ל נערה בתולה. לכאורה צ"ב מדוע כאן כתוב בלשון יחיד ובפסוק ב' לעיל כתוב בלשון רבים נערות בתולות? (י"מ, כהן). ויש ליישב שהמלך ביקש שיבררו על כל נערה באופן פרטי ויסודי ולא יאספו מכל הבא ליד. (א, אהרונ). (ד) וייטב הדבר בעיני המלך ויעש כן. מיד בלי להתמהמה. (ד. סויסה). המלך, הקב"ה שברצונו עלה

הַדָּבָר בְּעֵינַי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן: הַאִישׁ יְהוּדִי
הָיָה בְּשׁוֹשַׁן הַבֵּיָרָה וַשְּׁמוֹ מֶרְדֳּכָי בֶּן יָאִיר בֶּן-שְׁמַעִי בֶּן-קִישׁ
אִישׁ יְמִינִי: וְאֲשֶׁר הֶגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם-הֶגְלָה אֲשֶׁר הֶגְלָתָהּ
עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ-יְהוּדָה אֲשֶׁר הֶגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: ז
וַיְהִי אִמֵּן אֶת-הַדָּסָה הַיָּא אֲסֵתֶר בַּת-דָּדוּ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם
וַהֲנַעֲרָה יַפֶּת-תַּאֲר וְטוֹבַת מְרָאָה וּבְמוֹת אָבִיהָ וְאִמָּהּ לְקַחְתָּהּ

רס"י

ליקוטי ש"ם

המטהרין ומעדנין את הבשר: (ה) איש יהודי. על סגולה עם גלות יהודה כל אותן סגלו עם מלכי יהודה היו קרויים יהודים בין הגויים ואפילו מסבט אחר הם: איש ימיני. מבנימין היה כך פשוטו, ורבותינו דרשו מה סדרשו: (ז) לו לבת. רבותינו היהודי מרדכי הציל את כל היהודים מכליה כולם נקראים על שמו. (ליקוטי ש"ם). יהודי... איש ימיני. פירט לנו הכתוב שמרדכי נהג כיהודה כמנהיג הגם היותו משבט בנימין וממשחת קיש שהיו צנועים כשאל המלך בכל זאת כאן הרים את הדגל להצלת עם ישראל ברוחניות וגשמיות. (ח, בן לולו). (ו) אשר הוגלה. מספר לנו את ההיסטוריה של מרדכי שנדע מי היה ומהיכן היה. (א, אדרי, א, יפרת, ח, בן לולו, א, תם). (ז) הדסה היא אסתר. הדסה זה השם העברי, ואסתר זה השם הלועזי. (מ"מ, נבון). יפת תואר. התואר הוא הצורה. (א, סדוסי). טובת מראה. לכאורה בהשקפה ראשונה זה קשה על מאמרם ז"ל שאסתר ירקרוקת הייתה, אבל באמת מכאן זה מדויק שכתוב טובת מראה ולא יפת מראה. (ח"ב, ועקנין). לבת. פירש רש"י לבית וזה נרמז בכפילות שכבר אמר בתחילת הפסוק ויהי אומן את הדסה. (ד"י,

מְרַדְכֵי לוֹ לְבַת: ח וַיְהִי בְּהַשְׁמַע דְּבַר-הַמֶּלֶךְ וּדְתוֹ וּבְהַקְבִּץ
נְעוּרוֹת רַבּוֹת אֶל-שׁוֹשַׁן הַבִּירָה אֶל-יַד הַגִּי וַתִּלְקַח אֶסְתֵּר
אֶל-בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל-יַד הַגִּי שְׂמֵר הַנְּשִׁים: ט וַתִּיטֵב הַנְּעֶרָה
בְּעֵינָיו וַתִּשָּׂא חֶסֶד לְפָנָיו וַיְבַהֵל אֶת-תַּמְרוּקִיָּה וְאֶת-מְנוֹתָהָ
לְתֵת לָהּ וְאֶת שִׁבְעַת הַנְּעֶרוֹת הָרְאִיּוֹת לְתֵת-לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ
וַיִּשְׁנֶה וְאֶת-נְעֻרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנְּשִׁים: י לֹא-הִגִּידָה אֶסְתֵּר
אֶת-עַמָּהּ וְאֶת-מוֹלַדְתָּהּ כִּי מְרַדְכֵי צָוָה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא-

רש"י

ליקוטי ש"ם

והב. (ח) דבר המלך. רומז לקוב"ה שרצה
שאסתר תמלוך. (א, כהן). דבר המלך.
שצויה להרוג את ושתני. ודתו. שצויה להיות
כל איש שורר בביתו. ותלקח אסתר אל
בית המלך. מלכו של עולם שהרגישה
שמקיימת גזרת ה' ולא שהולכת להיות
מלכה אשת ערל. (י, בטיש). הגי. מדוע כאן
כתיב הגי ולעיל פסוק ג' כתיב הגא? ואפשר

פירסו לבית לאשה: (ט) ויבהל את
תמרוקיה. זריו וממהר צסלה משל כולן:
הראיות לתת לה. לשכתה וכן עושין לכולן
ורבותינו דרסו מה סדרסו: וישנה. סינה
אותה: (י) אשר לא תגיד. כדי שיאמרו
שהיא ממספחה בזויה ויטלחוה שחס ידעו
שהיא ממספחת שאלו המלך היו מחזיקים

דזה אותו אחד והגימטריא הקטנה של הגי או הגא היא אותו דבר מספר תשע, וכמו שאמרו
על בן בג ובן הגא שזה אותו אחד בגימטריא חמש ה"א חמש. (ליקוטי ש"ם). (ט)
ותיטב. שעשתה עליו רושם טוב. ותשא חסד. יש חן משורש חנינה ויש חסד, חן ענינו מורה
על ויתור וחסד זה בקום ועשה. (ליקוטי ש"ם). את תמרוקיה ואת מנותיה. מה מרבים
האתיים? ואפשר דנתן לה מנות ותמרוקים יותר מכולם. (ד. סויה). תמרוקיה. תמרוקיה
אלו חומרים שממקמים ומנקים את הגוף. מנותיה. חומרים שמשבחים ומיפים את הגוף. (א,
אדרי). לתת לה. פירש רש"י וכן עושין לכולן, ואפשר לפרש עוד שרק לה עשה זאת וזה
נרמז בלה שמודגש. וישנה. פירש רש"י שינה אותה, קמ"ל ששינה לשון שינוי שהבדיל
אותה משאר הנערות שלא נפרש שינה לשון שינוי שנתן וחזר ונתן לה. (ליקוטי ש"ם). (י)
אשר לא תגיד. פירש רש"י כדי שיאמרו שהיא ממספחה בזויה ויטלחוה, ואפשר שזה מרומז

תגיד: יא ובכל-יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית-
 הנשים לדעת את-שלוש אסתר ומה-יעשה בה: יב ובהגיע
 תר נערה ונערה לבוא אל-המלך אחשורוש מקץ היות לה
 כדת הנשים שנים עשר חדש כי כן ימלאו ימי מרוקיהן ששה
 חדשים בשמן המר וששה חדשים בבשמים ובתמר וקי
 הנשים: יג ובזה הנערה באה אל-המלך את כל-אשר

רש"י

ליקוטי ש"ם

בכפילות אשר לא תגיד שיכל להיות כתוב
 'כי כך ציוה לה מרדכי בקיצור, ועוד אשר
 לא תגיד אבל אחרים יגידו, ומה יגידו
 שהיא מסתירה כי היא ממשפחה בזויה.
 עמה. עם ישראל. מולדתה. ממשפחת
 שאול המלך. (ליקוטי ש"ם). (יא) ובכל יום
 ויום. הכפילות של יום ויום להורות שכל יום
 ללא הפסקה היה שם. (א. סרוסי). מתהלך.
 פירש רש"י היה מחזר לדעת מה יהא
 בסופה, ואפשר שזה נרמז בזה שכתוב ומה
 יעשה בה דאם זה כפשוטו האם אסתר תלקח לבית אחשורוש לזה יש עוד זמן שעדיין לא
 עברו יב' חודש לכן פירש רש"י לדעת איזה נס יתגלגל על ידי אסתר. (א, אדדי). (יב)
 ובהגיע תור נערה ונערה. הטעם מעל נערה ונערה הוא אזל"א גרי"ש בא ללמדנו שכל
 נערה שהייתה מגיעה למלך המלך היה מגרשה והולכת. (א. מצליח). (יג) ובזה. דהיינו אחר
 מלאת ימי תמרוקיה וכו'... שנאמרו לעיל. (א. סרוסי). ובזה. ר"ת ו'כשסיימה ב'תמרוקים
 זימנה ה'מלך. (ג. בוחניק). ובזה הנערה. נרמז כאן על הנשמה שעוברת מהעולם הזה לעולם
 הבא, ובזה—בתורה "מזה ומזה הם כתובים" הנערה—הנשמה באה למלך מלכי המלכים,
 ורק כל אשר תאמר—רק התורה שלמד היא תבוא עם הנערה—הנשמה מבית הנשים העולם
 הזה שנברא באות ה' הרמוז באשה, עד בית המלך העולם הבא לפני בורא עולם. (ג, כטיט).

בה: (יא) ומה יעשה בה. זה אחד משני
 דליקים שניתן להם רמז יסועה דוד ומרדכי
 דוד שנאמר (שמואל א יז) גם את הארי גם
 הדוב הכה עכדך אמר לא בא לידי דבר זה
 אלא לסמוך עליו להלחם עם זה וכן מרדכי
 אמר לא אירע ללדקת זו שתלקח למשכב
 ערל אלא שעתידה לקום להוסיע לישראל
 לפיכך היה מחזר לדעת מה יהא בסופה:
 (יב) תר. זמן: (יג) כל אשר תאמר. כל

תֹּאמַר יִנָּתֵן לָהּ לָבוֹא עִמָּה מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד-בֵּית הַמֶּלֶךְ: יָד
 בְּעֶרְבֵי הַיָּא בָּאָה וּבְבִקְרָה הִיא שָׁבָה אֶל-בֵּית הַנָּשִׁים שְׁנֵי אֶל-
 יָד שֶׁעָשְׂגוּ סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפִּילֹגְשִׁים לֹא-תָבוֹא עוֹד אֶל-
 הַמֶּלֶךְ כִּי אִם-חֲפִיץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם: טו וּבְהִגִּיעַ תֹּר-
 אֶסְתֵּר בַּת-אָבִיחַיִל דָּד מְרַדְכֵי אֲשֶׁר לָקַח-לוֹ לְבַת לָבוֹא
 אֶל-הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דְבָר כִּי אִם אֶת-אֲשֶׁר יֹאמַר הִגִּי סָרִיס
 -הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְתִהְיֶי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת חַן בְּעֵינַי כָּל-רְאִיָּה:
 טז וְתִלְקַח אֶסְתֵּר אֶל-הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ אֶל-בֵּית מַלְכוּתוֹ
 בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא-חֹדֶשׁ טִבֵּת בְּשָׁנַת-שֶׁבַע לְמַלְכוּתוֹ: יז
 וַיֵּאָהֵב הַמֶּלֶךְ אֶת-אֶסְתֵּר מִכָּל-הַנָּשִׁים וְתִשָּׂא-חַן וְחֹסֵד

רס"י

ליקוטי ש"ם

סחוק ומיני זמרים: (יד) אל בית הנשים שני. עת כנה שהגוף נהנה מן הגוף זימן הק"צה אותה עת כינה כדי לחצבה עליו: (יז) מכל הנשים. הצעולות שאף נשים הצעולות קבץ:

לגדולה. (א, כהן). לבוא אל המלך. המלך ה' שהרגישה שהולכת לקיים מצוות ה' ולא להיות מלכה אשתו של ערל. (ליקוטי ש"ם). (טז) ותלקח, בכח ובאונס. (מ, חגודה). בחודש העשירי הוא חודש טבת. לכאורה קשה מה הכפילות? (ת"ב, ועקנין) ויש ליישב שפירט חודש העשירי חודש טבת שלא תטעה לספור מחודש תשרי, ואמר גם עשירי וגם טבת כי רק טבת לא מספיק כי יש שלא יודעו בזמנם איזה חודש הוא חודש טבת. (י, בטיט). (יז) ויאהב המלך את אסתר. ה' אהב את אסתר. (א, כהן). וימליכה תחת ושתי. בא לומר שלמרות שעברו ארבע שנים מאז שהרג את ושתי עדיין לא המליך שום מלכה עד שהמליך את

לְפָנָיו מְכַל-הַבְּתוּלוֹת וַיִּשֶׁם כְּתָר-מַלְכוּת בְּרֹאשָׁה וַיִּמְלִיכָהּ
 תַּחַת וּשְׁתֵּי: יח וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֵּה גָדוֹל לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו
 אֵת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר וְהִנְחָה לַמְּדִינּוֹת עָשָׂה וַיִּתֵּן מִשָּׂאת בְּיַד
 הַמֶּלֶךְ: יט וּבְהַקְבִּץ בְּתוּלוֹת שְׁנֵית וּמְרַדְכֵי יֵשֵׁב בְּשַׁעַר-
 הַמֶּלֶךְ: כ אֵין אֶסְתֵּר מַגֵּדַת מוֹלְדָתָהּ וְאֵת-עֵמָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
 עָלֶיהָ מְרַדְכֵי וְאֵת-מֵאֲמֵר מְרַדְכֵי אֶסְתֵּר עָשָׂה כַּאֲשֶׁר הִיָּתָה
 בְּאֵמְנָה אֵתוֹ: כא בְּיָמִים הָהֵם

רש"י

ליקוטי ש"ם

(יח) והנחה למדינות עשה. לכבודה הניח להם מן המס שעליהם: ויתן משאת. שלח דורנות להם והכל כדי לפתותה אולי תגיד מולדתה, ואף על פי כן: (כ) אין אסתר מגדת מולדתה. לפי שמרדכי יוסף צסער ייחוסה. (מ. אזולאי, א. לוי, א. סרוסי). כיד המלך. כל מה שאדם מקבל זה מיד ה'. (ליקוטי ש"ם). ויעש המלך משתה, רמז לסעודת פורים "משתה אסתר" שה' עשה לעם ישראל. (ד. אוחנה). (יט) בשער המלך. שער ה' אלו הסנהדרין ואנשי כנסת הגדולה שמרדכי היה חלק מהם. (ח"ב, ועקנין). (כ) מולדתה ... עמה. מדוע שינה כאן להקדים מולדתה לעמה ולעיל בפסוק י' הקדים עמה למולדתה? (א, אדרי) ויש ליישב שבפסוק י' כוונת הפסוק היא לומר שהיא לא גילתה לא את עמה שזה כללי יותר וכל שכן שלא את מולדתה שזה יותר מצומצם, לעומת זאת כאן בפסוק כ' כוונת הפסוק היא לומר שלא גילתה אפילו לא את מולדתה שאולי זה יעזור לה ביחס של המלך כלפיה וגם לא משהו יותר כללי את עמה. (ליקוטי ש"ם). ציוה עליה מרדכי. כדי שלא תגיד את עמה הוצרך מרדכי לצוות עליה באופן מיוחד משא"כ שאר המצוות היה מספיק מאמר בלבד וזאת משום שזה היה נסיון גדול בשביל אסתר שהרי המלך לא היה מדבר איתה באופן ישיר כי חשב שהיא ממשפחה בזויה, ועוד הוצרך כאן לחיזוק נוסף כדוגמת "חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה". (א,

וּמְרַדְּכֵי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר-הַמֶּלֶךְ קֶצֶף בְּגִתָּן וְתַרְשֵׁי שְׁנֵי-סָרִיסֵי
הַמֶּלֶךְ מְשֻׁמְרֵי הַסֶּף וַיִּבְקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרֶשׁ: כב
וַיִּוֹדַע הַדָּבָר לְמְרַדְּכֵי וַיִּגְדּוּ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּתְאֵמַר אֶסְתֵּר
לְמֶלֶךְ בְּשֵׁם מְרַדְּכֵי: כג וַיִּבְקֶשׂ הַדָּבָר וַיִּמָּצֵא וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל
-עֵץ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים ׀ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ:

כ"ט

ליקוטי ש"ם

אהרונ'י). (כא) בימים ההם ... סריסי המלך.
רמז כאן שהיו שלוחי דרחמנא היות ומרדכי
יושב בשער המלך וצריך שיהיו לו נקודות
זכות אצל אחשורוש להקדים רפואה
למכה. (ח"ב, ועקנין י, בט"ט). ומרדכי
יושב. כאן כתיב מלא ולעיל פסוק יט'
כתיב חסר, מדוע? ואפשר דלעיל הייתה
תחילת ישיבתו וכאן זה אחר שהוקבע

המלך ומזרזה על כך: (כא) לשלח יד.
להסקותו סם המות: (כב) ויודע הדבר
למרדכי. שהיו מספרים דכריהם לפניו
בלשון טרסי ואין יודעים שהיה מרדכי
מכיר בשצעים לשונות שהיה מיוסדי לשכת
הגזית: (כג) ויכתב בספר דברי הימים.
הטובה שעשה מרדכי למלך:

הדבר. (א. סרוסי). קצף. מדוע לא כתיב קצפו לשון רבים הרי הם שניים? ואפשר משום שהיו
בעצה אחת ולהבדיל כמו שכתוב ויחן ישראל כאיש אחד בלב אחד. (א. עובדיה). (כב)
ויודע. רש"י הביא את דרשת חז"ל שהיו מדברים בלשון טרסי, ואפשר דזה רמוז בתיבה
ויודע מדלא כתיב וישמע דהיה צריך בזה ידיעה הבנת שפתם. לאסתר המלכה. מה שהדגיש
כאן המלכה דזה כל סיבת הדבר שגילה לה מרדכי בהיותה מלכה אשת אחשורוש ועליה
להציל אותו. (ליקוטי ש"ם). ותאמר אסתר למלך. התפללה לה' שאחשורוש יקבל את
הדברים, וינצל, ושימצאו דברי מורדכי אמת. (י"מ, כהן). (כג) ויבוקש הדבר, הטעם שופר
מהופך שתפסו אותם על ידי שמצאו שהחליפו משמרותיהם היפכו אותם. (ליקוטי ש"ם).
ויתלו שניהם, הטעם מאריך טרחא כאילו כל אחד מאשים את חברו ולכן תלו את שניהם.
ד, (אוחנה). ויכתב. פירש רש"י הטובה שעשה מרדכי למלך, בא לאפוקי שלא נחשוב
שכתבו בעיקר את מזימת בגתן ותרש. (מ"מ, נבון). לפני המלך. המצוה הזאת של מרדכי
נכתבה לפני ה' בספר הזכרונות. (ד"י, ודב).

(ג) א אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גָּדַל הַמֶּלֶךְ אֶחְשֹׁרוּשׁ אֶת-הַמֶּן בֶּן-
הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי וַיִּנְשְׂאֵהוּ וַיִּשֶׂם אֶת-כֶּסֶּאוֹ מֵעַל כָּל-הַשָּׂרִים
אֲשֶׁר אִתּוֹ: ב וְכָל-עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ פְּרָעִים
וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהַמֶּן כִּי-כֵן צִוָּה-לוֹ הַמֶּלֶךְ וּמְרַדְּכֵי לֹא יִכְרַע וְלֹא
יִשְׁתַּחֲוֶה: ג וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמְרַדְּכֵי
מִדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ: ד וַיְהִי כְּתִיב בְּאִמְרָם

רש"י

ליקוטי ש"ם

[ג] (א) אחר הדברים האלה. שנבראת רפואה זו להיות לתסועה לישראל: גדל המלך וגו'. את המן. שהקב"ה צורא רפואה למכתן של ישראל קודם שיביא המכה עליהם: (ב) כרעים ומשתחווים. שעשה עצמו אלוה לפיכך ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה: (ד) היעמדו דברי מרדכי. האומר למשנה למלך. (ליקוטי ש"ם). (ב) עבדי המלך. המלך רמו לקוב"ה, שכל עבדי ה' שבשער ה' דהיינו הסנהדרין היו משתחווים להמן, היות וכן ציוה ה' משום פיקוח נפש, והם לא ידעו שהמן עשה עצמו עבודה זרה. (א, אהרונים). כורעים ומשתחווים. כריעה על הברכים, השתחוויה בפישוט ידיים ורגלים. (א, אדרי). בשער המלך. הדגיש שהגזירה הייתה רק לנמצאים בשער המלך, ולכן טענו כלפי מרדכי אל תעמוד כאן וכך לא תצטרך להשתחוות להמן. (א, אדרי). ציוה לו. לו-בשבילו. (ליקוטי ש"ם). (ג) מצות המלך. מלכו של עולם, מצות הקב"ה של "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", והם לא ידעו שזה משום שהמן עשה עצמו עבודה זרה לכן מרדכי לא משתחוה ועל זה נאמר יהרג ואל יעבור. (א, מעליח). (ד) באמרם כתיב כאמרם קרי. מדוע? ואפשר דלא היו אומרים אליו זאת בכל יום אבל עצם זה שלא שינה את עמדתו השאלה נותרה באויר מדוע אינך משתחוה? וזה נחשב כאילו אמרו כאומרם. (ליקוטי ש"ם). היגידו ... הגיד. דברים קשים כגידים שמרדכי עושה בדווקא שאינו

כְּאִמְרַם אֱלִיּוֹ יוֹם וַיּוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיִּגִּדּוּ לְהֶמֶן לְרֵאוֹת
 הַיַּעֲמָדוֹ דְּבַרֵי מְרַדְּכֵי כִּי-הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר-הוּא יְהוּדִי: ה וַיֵּרָא
 הֶמֶן כִּי-אֵין מְרַדְּכֵי כִרְעַ וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמְלֵא הֶמֶן חֲמָה: ו
 וַיִּבֹז בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּמְרַדְּכֵי לְבַדּוֹ כִּי-הִגִּידוּ לוֹ אֶת-עַם
 מְרַדְּכֵי וַיִּבְקַשׁ הֶמֶן לְהַשְׁמִיד אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-
 מְלָכוֹת אַחֲשֻׁרוּשׁ עִם מְרַדְּכֵי: ז בַּחֲדָשׁ הָרֵאשׁוֹן הוּא-חֲדָשׁ
 נִיסָן בְּשָׁנַת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ הַפִּיל פּוֹר הוּא
 הַגּוֹרֵל לִפְנֵי הֶמֶן מִיּוֹם לְיוֹם וּמִחֲדָשׁ לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵה הוּא-
 חֲדָשׁ אֲדָר: ח וַיֹּאמֶר הֶמֶן לַמֶּלֶךְ
 אַחֲשֻׁרוּשׁ יִשְׁנֹו עִם-אֶחָד מִפְּזָר וּמִפְּרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל

כס"י

ליקוטי ש"ם

שלא יסתחווה עולמית כי הוא יהודי והזוהר
 על ע"א: (ז) הפיל פור. הפיל מי שהפיל
 ולא פירש מי ומקרא קצר הוא: הוא הגורל.
 הכתוב מפרש ומהו הפור הוא גורל הפיל
 הגורל באיזה חלק ילכית: מיום ליום. באיזה
 יום בחלק שיילכית: (ח) ואת דתי המלך.
 הוא הגורל. אם כן שיכתוב רק הגורל? פור עניינו עשיית ההגרלה וזה אומר מה גורלו מזלו
 של אותו היום. (ליקוטי ש"ם). (ח) מפוזר ומפורד. מפוזר בארצות ובפירוד ביניהם. (א).
 סדוסי). ואת דתי המלך. פירש רש"י מיסים, מנלן? ואפשר דאם זה דת כפשוטו היה צריך
 להיות כתוב ואת דת המלך ולא דתי המלך. (א. לוי). ועוד מדנסמך ולמלך אין שוה להניחם.

מְדִינֹת מַלְכוּתְךָ וְדַתֵּיהֶם שְׁנוֹת מְכַל-עַם וְאֶת-דַּתִּי הַמֶּלֶךְ
 אֵינָם עֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין-שׁוּה לְהַנִּיחָם: ט אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב
 יִכְתֹּב לְאַבְדָּם וְעִשְׂרֵת אֲלָפִים כֶּכֶר-כֶּסֶף אֲשָׁקוּל עַל-יְדֵי
 עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל-גְּנֹזֵי הַמֶּלֶךְ: י וַיִּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת-
 טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהֶמֶן בֶּן-הַמְּדַתָּא הָאֲגָגִי צִרְר
 הַיְהוּדִים: יא וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמֶן הַכֶּסֶף נָתוּן לָךְ וְהָעַם לַעֲשׂוֹת

כ"י

ליקוטי ש"ם

(ד. סוּיסה). דתי המלך, המלך—מלכו של
 עולם ולכן לא ישמור עליהם. (י, אוּחיון).
 (ט) אם על המלך, מלכו של עולם שגם
 בשמים נגזר לאבדם. (ליקוטי ש"ם). אם
 על המלך טוב. שגם הוא רצה להורגם
 אלא שפחד. יכתב. על ידי אחרים
 שאחשורוש פחד להיות פעיל בגזירה.

לתת מס לעבדות המלך: אין שוה. אין חשק
 כלומר אין זלע: (ט) יכתב לאבדם. יכתב
 ספרים לשלוח לשרי המדינות לאבדם:
 (י) ויסר המלך את טבעתו. הוא מתן כל
 דבר גדול שישאלו מאת המלך להיות מי
 שהטבעת זידו שליט בכל דבר המלך:

עשרת אלפים. אולי זה כנגד עשרת אלפים איש מבני יהודה [איש יהודי] שלקח שאול
 למלחמה כנגד עמלק. (ג. חג'בי). על ידי עושי המלאכה. היות וחשש שאחשורוש לא מאמין
 לו וענין הכסף שרצה לתת לו זה תמורת המס שיפסיד המלך ולפני כן אמר שאין משלמים
 מיסים. (ליקוטי ש"ם). (י) ויסר המלך. מלכו של עולם גזר הגזירה בשמים כדי לעורר את
 היהודים לחזור בתשובה. (י"מ, כהן). ויסר. סר מדרך טובה לדרך רעה להרע ליהודים על
 לא עוול בכפם. (א, אהרונ'י). להמן בן המדתא. כל מקום שמעלה אותו לגדולה מייחס
 אותו. (ליקוטי ש"ם). צרר היהודים. משנכנס לעובי הקורה לאבד היהודים קיבל את התואר
 צרר היהודים שתפס אומנות אבותיו. (א. לוי). צרר. בלי וא"ו, לשון עבר צרר מכבר, שגם
 לפני המעשה עם מרדכי כבר שנא את היהודים כאומנות אבותיו. (א. ביטון). (יא) ויאמר
 המלך. עיין מה שכתבנו בפסוק הקודם בוֹיֶסֶר הַמֶּלֶךְ, ואפשר לפרש בדרך זו גם כאן. (י"מ,
 כהן). והעם לעשות בו כטוב בעיניך. מדוע לא אמר והעם להרג? ואפשר בגלל שהוא היה
 מפחד להיות מעורב בקום ועשה בהשמדת עם ישראל פן יענש כקודמיו. (א. אוּחיון).

בו כְּטוֹב בְּעֵינַיִךְ: יב וַיִּקְרְאוּ סְפָרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן
 בַּשָּׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּו וַיִּכְתֹּב כָּל-אֲשֶׁר-צָוָה הַמֶּן אֶל
 אַחֲשֻׁרְפָּנֵי-הַמֶּלֶךְ וְאֶל-הַפָּחוֹת אֲשֶׁר עַל-מְדִינָה וּמְדִינָה
 וְאֶל-שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כָּל-שָׁנוֹ
 בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרְשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ: יג
 וַנְּשַׁלֹּחַ סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל-כָּל-מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד
 לְהָרֵג וּלְאַבֵּד אֶת-כָּל-הַיְהוּדִים מִנְּעַר וְעַד-זָקֵן טָף וְנָשִׁים
 בְּיוֹם אֶחָד בַּשָּׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם-עָשָׂר הוּא-חֹדֶשׁ אָדָר

כ"י

ליקוטי ש"ם

לעשות בו כטוב בעיניך, ולא אמר
 במפורש להריגה היות והסכים רק
 שישתעבד בהם ולכן אמר אחר כך "מי
 הוא זה ואיזה הוא?". (ד, אוחנה). (יב)
 ספרי המלך. ספרי ה' שה' גלגל את
 הדבר. (ד, בזכרע). בשם המלך
 אחשורש. נכתב חסר וא"ו היות וזה לא

(יג) ונשלוח ספרים. ויהיו נשלחים ספרים
 איש"טרא טרמי"ס זלע"ז והוא מגזרת
 (סופטי' יא) אם נלחום נלחם (ס"א א ז)
 הנגלה נגליתי (הושע י') נדמה נדמה:
 בשלושה עשר לחדש שנים עשר. ביום י"ג
 לאותו חדש שהוא י"ב לחדשי השנה:

היה ממש בשם המלך אחשורוש אלא בשם המן שציוה כן בגיבוי המלך אחשורוש. (ליקוטי
 ש"ם). אחשורש, נכתב חסר וא"ו שדעת בגימטריא וא"ו ומלך שנותן את טבעתו לאחר הוא
 איבד את דעתו. (ד, אוחנה). (יג) מדינות המלך. ה', שהוא מלכו של עולם. (י"מ, כהן). אחד.
 גימטרייא יג' ביום שלושה עשר. (א. מעליח). להשמיד. השמדה זה באיבוד תכליתו,
 לדוגמא: להשמיד חפץ זה להרוס אותו עד שלא יכול לשמש עוד לתכליתו, ולדוגמא
 במכשיר חשמלי, אפשר שהמכשיר חיצונית נראה רגיל אבל בפועל אין הוא פועל. להרוג.
 כפשוטו. ולאבד. לאבד את זכרם. (ד. סויסה). בשלושה עשר לחודש שנים עשר. לכאורה
 צריך לתת את הדעת מדוע נפל הפור דווקא ביג' באדר? והנה בספר מעם לוועז הביא לכך
 הסבר נפלא שהרי ביד' בניסן יצאו ממצרים וחודש לפני כן היה יג' באדר ובו הייתה מכת

וּשְׁלָלָם לְבוֹז: יד פֶּתֶשְׁגָן הַכְּתָב לְהַנְתֵּן דָּת בְּכָל-מְדִינָה
 וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל-הָעַמִּים לְהִיּוֹת עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה: טו הָרָצִים
 יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהָדַת נִתְּנָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ
 וְהַמֶּן יֵשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשַׁן נְבוּכָה:

(ד) א וּמְרַדְכֵי יָדַע אֶת-כָּל-אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מְרַדְכֵי אֶת-
 בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׂ שֵׁק וַאֲפֹר וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק זַעֲקָה גְדוֹלָה

כ"י

ליקוטי ש"ם

חושך שבה מתו מפושעי ישראל כדרשת
 חז"ל "וחמושים", וזה יום מסוגל שימותו בו
 יהודים שאינם מאמינים בה'. (א, אד"י).
 (יד) גלוי לכל העמים. המטרה בזה הייתה
 להלחיץ ולהפחיד את היהודים שישבלו
 מעכשיו. (ד. סוּיסה). עתידים. מוכנים. (א,
 אד"י). (טו) דחופים. בגימטרייה פסח,
 שיצאו ביום פסח. ("מ, כהן). בדבר המלך.
 מלכו של עולם שהוא גזר את הגזרה
 בעליונים. ("מ, כהן). והדת נתנה. מדוע
 נתנה רק לאחר שיצאו הרצים? אולי בכדי
 שלא ינסו לבטל את הגזירה. והמלך והמן.

ה' נתן להמן לשתות יין בבחינת תנו שכר לאובד. (ליקוטי ש"ם). והעיר שושן נבוכה.
 אפשר שגם הגויים נבוכו מגזירה רעה איומה כזאת להשמיד עם שלם ועוד שמיד אחרי כן
 יושבים המלך והמן לשתות. (ליקוטי ש"ם).

(ד') (א) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה. פירש רש"י, בעל החלום אמר לו שהסכימו
 העליונים על כך, לפי שהשתחו לצלם בימי נבוכדנצר, ושנהנו מסעודת אחשורוש. ונראה לי
 שהוכרח לומר כן כי אם לא כן, מה אמר הכתוב "ומרדכי ידע", וכי רק הוא ידע והרי כל
 העם ידע וכמו שמשמע לקמן (פסוק ג) "ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו

וּמָרָה: בַּיּוֹם אֵד לְפָנַי שֶׁעַר-הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבוֹא אֶל-שַׁעַר
הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ שָׂק: ג וּבְכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר-
הַמֶּלֶךְ וּדְתוּ מִגִּיעַ אֶבֶל גָּדוֹל לַיהוּדִים וְצוּם וּבְכִי וּמִסְפַּד שֶׁק

כ"י

ליקוטי ש"ם

אחשוכוס: (ב) כי אין לבוא. אין דרך ארץ מגיע אבל גדול ליהודים וגו'... "משמע
לכוא אל סער המלך בלבוש שק: (ג) דבר שכולם ידעו. ומה חידש קרא דקאמר
המלך ודתו. כשהסלוחים נוסאי הספרים "ומרדכי ידע" לכך פירש רש"י שבעל
החלום הגיד לו, דהיינו ידע מרדכי על מה כל זה נעשה. (שי למודא). וכן מדכתוב את 'כל' אשר נעשה כל מרבה את הסיבה וזה רק
מבעל החלום. (ד. סויסה). ויקרע מרדכי. לכאורה 'מרדכי' מיותר היה מספיק לכתוב ויקרע
בגדיו? ואפשר שעשה זאת בפרסום שכולם ידעו שמרדכי קרע בגדיו ויתפרסם הדבר
ויתעורר העם. (א. לוי). את בגדיו. מה מרבה 'את'? ואפשר שמרבה לא סתם בגדיו אלא
בגדיו החשובים. (ד. סויסה). (ב) שער המלך בלבוש שק. אין לבוא לפני ה' בלבוש של
קליפה (ש"ק בגימטרייה ת' בבחינת וארבע מאות איש עמו המרמזים לכוחות הקליפה—
ליקוטי ש"ם). (ח"ב, ועקנין). (ג) דבר המלך. דבר ה' שהסכים עם גזירת המן. (ליקוטי ש"ם).
דבר המלך ודתו מגיע. לכאורה לא מובן מאי דבר המלך ודתו. די באחד מהם. ונראה
שיישוב לזה ישנו בתרגום "אתר דפתגם מלכא וגזירת דיניה מטי", רצונו לומר מקום ששמעו
על דבר המלך, וגם ראו הכתב. ולכאורה לא מובן מה היו צריכים לראות גם הכתב כדי
שיהיו באבל וכו'...? ויש לומר לעניות דעתי על פי מה שמובא בגמרא (מגילה דף יב ע"ב),
אמר רבא, אלמלא אגרות הראשונות [שהחזק בהן שוטה בעיני האומות. רש"י] לא נשתייר
משונאיהן של ישראל שריד ופליט. [שהיו ממהרים להרגן במצות המלך באגרות האמצעיות
ולא היו ממתנינים ליום המועד. רש"י] אמרי, מאי האי דשדיר לן להיות כל איש שורר
בביתו, פשיטא, אפילו קרחה בביתה פרדשכא ליהוי. וכן הענין בכאן, כי אף על פי ששמעו
את דבר המלך, לא הספיק זה, כי החזק בעיניהם לשוטה ולא האמינו אולי מליצה היא בפי
הבריות ללעוג למלך. אבל כשראו אגרות שהם מוכיחות שכן יצא מפי המלך, ממילא כולם
הפכה שמחתם לאבל. (שי למודא). ועוד אפשר להסביר שכששמעו מעיירות סמוכות את
דבר המלך כבר התאבלו ועוד יותר התאבלו כשראו את הכתב ממש. ושבעים פנים לתורה.
(ליקוטי ש"ם). וצום ובכי ומספד. לכאורה הוא"ו של ובכי מיותר שעל פי הדקדוק היה צריך

וַאֲפֹר יִצַּע לְרַבִּים: ד כתיב ותבואינה ותבואנה נְעֻרוֹת אֶסְתֵּר
 וְסָרִיסֶיהָ וַיִּגִּדּוּ לָהּ וַתִּתְחַלְחַל הַמֶּלֶכָה מְאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים
 לְהֵלְבִישׁ אֶת-מְרֹדְכַי וּלְהַסִּיר שִׁקּוֹ מֵעַלָיו וְלֹא קָבַל: ה
 וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לַהֲתֵךְ מְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הֶעֱמִיד לְפָנֶיהָ
 וַתִּצְוֶהוּ עַל-מְרֹדְכַי לְדַעַת מַה-זֶּה וְעַל-מַה-זֶּה: ו וַיֵּצֵא הֲתֵךְ

ליקוטי ש"ם

לכתוב "צום בכי ומספד"? (א, אהרונ'י). ויש ליישב שבא להדגיש שכל אחד בפני עצמו היה קשה ולכל אחד יש מקום בפני עצמו. ("מ, כהן). (ד) ותשלח בגדים להלביש את מרדכי. אפשר לרמוז בזה למה שכתוב "פקודי ה' ישרים משמחי לב". וזהו הרמז בראשי תיבות "ותשלח בגדים להלביש" אותיות 'בול' שהם רמז לתורה שמתחילה באות ב"ת ואמצעה אות וא"ו וסופה אות למ"ד נוכמו שכתב רבנו יוסף חיים זצוק"ל מבגדאד בספרו חסדי אבות על מה שאמרו חז"ל יהי ביתך בית ועד לחכמים. ע"ש. וסופי תיבות אותיות 'שמח' לרמוז שהעוסק בתורה סופו להיות שמח. ולכן בא הרמז בסופי תיבות דוקא. ותשלח בגדים. יש לומר שהסברא בזה כדי לשמחו. וואולי זהו הרמז בסופי תיבות "ותשלח בגדים להלביש" אותיות 'שמח' וכנ"ל. [משי"ב אמרים]. ותשלח בגדים להלביש. ראשי תיבות 'בול' כנזכר לעיל. והוא כינוי לעשירים [עיינן בפירוש רש"י בגמרא גיטין (דף לז ע"א) בד"ה בולי ובוטני. עשירים ועניים]. והיינו ששלחה לו כדי שיראה מכובד בעיני הבריות ולא בזוי. (ליקוטי ש"ם). להלביש ... ולהסיר. הכפילות באה לומר שרצתה אסתר שמרדכי יחליף את השק לבגדים חשובים ואם הוא לא מסכים לפחות שיסיר את השק. (א, אדרי). ותתחלחל המלכה. כאן קורא לה המלכה כי החלחלה באה לה בהיותה מלכה ורגילה בתענוגות ולא רגילה בלבוש שק. (י, בטיט). (ה) לדעת מה זה ועל מה זה. אפשר הכפל ששאלה אותו שתי שאלות. האחת, מה פשר האבל, כלומר מה אירע שכך אתה עושה. והשניה, על מה אירע כן לעם, שלא תבוא רעה לעם בסתם בלתי שום חטא ועון. ושוב ראיתי שיש לי אסמכתא מדברי מדרש רבה, אמרה לו, לך אמור להם, מימיהם של ישראל לא באו לצרה כזאת שמא כפרו ישראל וכו'... עיינן שם. (שש אנכי). התך, זה דניאל עוד סיבה שנקרא התך שחתך את מלכות נבוכדנצר. (ד, אוחנה). מסריסי המלך. מעבדי ה' שהיה זה דניאל. (ליקוטי ש"ם). (ו)

אֶל-מֶרְדֵּכַי אֶל-רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לְפָנַי שֶׁעַר-הַמֶּלֶךְ: ז וַיִּגְד-
 לוֹ מֶרְדֵּכַי אֵת כָּל-אֲשֶׁר קָרָהוּ וְאֵת פִּרְשַׁת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר
 הָמֵן לְשָׂקוֹל עַל-גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ כְּתִיב בִּיהוֹדִיִּים בִּיהוֹדִים
 לְאַבְדָּם: ח וְאֵת-פֶּתֶשֶׁגֶן כְּתָב-הַדָּת אֲשֶׁר-נָתַן בְּשׁוֹשָׁן
 לְהַשְׁמִידָם נָתַן לוֹ לְהִרְאוֹת אֶת-אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד לָהּ וּלְצִוּוֹת
 עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן-לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל-

כס"י

ליקוטי ש"ם

עוזרים סס נתנה הדת בעיר: (ז) פרשת אשר לפני שער המלך. ראשי תיבות
 אותיות 'שאלה'. שהלך לשאול אותו
 שאלות שצוותה אותו אסתר. ולית מילתא דלא רמיזא באורייתא. (ליקוטי ש"ם). (ז) את כל
 אשר קרהו. לכאורה הוא לשון יחיד. והיה לו לומר את כל אשר קרה לעם וכיוצא בזה.
 ונראה לי שסיפר לו שלא השתחוהו להמן וזה הכעיס את המן ולכן רוצה להתנקם ביהודים
 עם מרדכי. [ובזה אתי שפיר מה שכתב רש"י ואת פרשת הכסף, פירוש הכסף. היינו שפירש
 לו על מה בא המן לנקום. העורך]. (ליקוטי ש"ם). לשקול על גנזי המלך ביהודיים לאבדם.
 ביהודיים כתיב ביהודים קרי. ונראה לי הטעם שרמז הכתוב בזה תשובה למה ששאלה
 אסתר את מרדכי [מובא במדרש רבה פרשה ח אות ד], שמא כפרו ישראל בזה אלי ואנוהו
 וכו'... והיינו שבאה כאן אות יו"ד יתירה הרומזת לשם ה', ולאמונה בו יתברך. (ליקוטי ש"ם).
 ואת פרשת הכסף אשר אמר המן. אמר ולא עשה כי אחשורוש אמר לו "הכסף נתון לך".
 (שי למודא). אמר המן. מכאן שאחשורוש היה באותה עצה. דאם לא כן לא היה זה בכלל
 אמירה אלא עשיה שהיה נותן הכסף ולא היה מוותר אחשורוש על הכסף. (ליקוטי ש"ם).
 ואת פרשת הכסף. ראשי תיבות "פרשת הכסף" אותיות 'פה' לרמוז שרק הוציא בפיו ליתן
 הכסף אבל לא נתן כי אחשורוש אמר לו "הכסף נתון לך וגו'..." (שי למודא). (ח) להראות
 את אסתר. את מרבה שציוהו להסביר לה היטיב. (ליקוטי ש"ם). ולהגיד לה. הגדה לשון
 חכמה. והיינו שיפרש לה כמו שפירש לו מרדכי וכמו שכתב רש"י, פרשת הכסף. פירוש
 הכסף. וכל זה לא כתוב באיגרת שראו כולם ולא ידעו מה נעשה כמרדכי. וזהו "ומרדכי ידע
 את כל אשר נעשה" כל לרבות כל הפרטים ופרטי פרטים. (שי למודא). להתחנן לו ולבקש

עָמָה ט וַיְבֹא הַתֶּךָ וַיִּגַד לְאַסְתֵּר אֶת דְּבָרֵי מֶרְדֵּכַי: י וַתֹּאמֶר
 אַסְתֵּר לַהֲתֶךָ וּתְצַוֶּהוּ אֶל-מֶרְדֵּכַי: יא כָּל-עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם-
 מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ יִדְעִים אֲשֶׁר כָּל-אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבֹא-אֶל-
 הַמֶּלֶךְ אֶל-הַחֲצַר הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא-יִקְרָא אַחַת דָּתוֹ
 לְהֵמִית לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט-לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת-שִׁרְבִיט הַזָּהָב
 וְחָיָה וְאֲנִי לֹא נִקְרָאתִי לָבֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם: יב
 וַיִּגִּדוּ לְמֶרְדֵּכַי אֶת דְּבָרֵי אַסְתֵּר: יג וַיֹּאמֶר מֶרְדֵּכַי לְהָשִׁיב אֶל
 -אַסְתֵּר אֶל-תְּדַמִּי בְּנַפְשֶׁךָ לְהַמְלִיט בֵּית-הַמֶּלֶךְ מְכָל-

כ"ט

ליקוטי ש"ם

הכסף. פירוש הכסף: (יג) אל תדמי צנפך. כל תחשבי כמו (צמדכר לג) והיה כאשר דמית, אל תדמי צנפך אל תהי סבורה להמלט ביום ההריגה צבית המלך שאין את רוחה לסכן עצמך עכשיו על הספק לזא אל הכסף. (ט) את. מה מרבה? שאמר לה הכל באריכות כדבעי. (ד. סו"ס). (יא) עבדי המלך ועם מדינות המלך, מה הכפילות? רצתה לומר שלא תוכל לתרץ "לא ידעתי" שהרי כל מדינות המלך יודעים זאת. (ליקוטי ש"ם). (יב) ויגידו, מי הגיד? ומדוע לא הזכיר התך? (א. אלקיים), חז"ל דורשים שהמן הרג את התך ובאו מלאכים והגידו לאסתר. את. כנ"ל. (א. לוי). (יג) אל תדמי. אפשר על פי הידוע שאסתר מזרע בנימין. ושאל המלך שהיה גם בן מזרע בנימין לא הרג את אגג. ולכן אמר לה שאם זו היתה רק הצלה, אפשר היה לחכות לישועה. אבל כאן זה התיקון שלה שצריכה לתקן את מה שעשה אבי אביה, שאל. וזהו "כי

הַיְהוּדִים: יָד כִּי אִם-הִחְרַשׁ תַּחֲרִישִׁי בְּעַת הַזֹּאת רוּחַ וְהִצְלָה
 יַעֲמֹד לַיהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר וְאֵת וּבֵית-אָבִיךָ תֵּאבְדוּ וּמִי
 יוֹדֵעַ אִם-לָעַת כְּזֹאת הִגַּעַת לַמְּלָכוֹת: טו וּתֹאמֶר אֶסְתֵּר
 לְהִשִּׁיב אֶל-מֶרְדֳּכָי: טז לֵךְ כְּנוֹס אֶת-כָּל-הַיְהוּדִים
 הַנִּמְצְאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֵל-תֵּאכְלוּ וְאֵל-תִּשְׁתּוּ
 שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם גַּם-אֲנִי וּנְעַרְתִּי אֲצוּם כֵּן וּבִכֵּן אָבוֹא
 אֶל-הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא-כִדַּת וּכְבֹּאֲשֶׁר אֲבַדְתִּי אֲבַדְתִּי: יז וַיַּעֲבֹר
 מֶרְדֳּכָי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוְתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר:

רס"י

ליקוטי ש"ם

אם החרש תחרישי" שאם תחרישי עכשיו
 תחרישי לעתיד לבוא, שלא יהיה לך איך
 לתקן את פגם שאול. ואולם התשועה תבוא
 בכל מקרה. (ליקוטי ש"ם). (יד) החרש
 תחרישי. הכפילות שעושה עצמה כחרשת
 שאינה שומעת. (ד. סויסה). (טז) וצומו עלי
 ואל תאכלו ואל תשתו שלושת ימים לילה
 ויום. וכי יש צום שאוכלים ושותים בו? אלא
 נראה לעניות דעתי ליישב בדוחק שיש הוה
 אמינא שיאכלו כי זה שלושת ימים.
 ׀ולעניות דעתי שלא יטעו לפרש יאכלו
 בערב. אלא לילה ויום. העורך. (ליקוטי
 ש"ם). אל המלך אשר לא כדת. באה לפני
 ה' לא כדת שבעת הולכת לאחשורוש
 מצרון. (ליקוטי ש"ם). (יז) ככל אשר צותה.

המלך שלא זכר את: (יד) ומי יודע אם
 לעת כזאת הגעת. ומי יודע אם יחפוץ בך
 המלך לשנה הבאה שהוא זמן ההריגה: לעת
 כזאת. שהוא היה עומד בניסן וזמן ההריגה
 באדר לשנה הבאה: הגעת למלכות. אם
 תגיעי לגדולה שאת זה עכשיו: (טז) אשר
 לא כדת. שאין דת ליכנס אשר לא יקרא,
 ומ"א אשר לא כדת שעד עתה באונס
 ועכשיו זכרון: וכאשר אבדתי אבדתי.
 וכאשר התחלתי לילך לאבוד אלק ואמות,
 ומ"א כאשר אבדתי מבית אבא אובד ממך
 שמעכשיו שאני זכרון נבעלת לגוי אני
 אסורה לך: (יז) ויעבר מרדכי. על דת
 להתענות זי"ט ראשון של פסח ששהתענה

י"ד בניסן וט"ז וט"ז שהרי זיום י"ג נכתבו הספרים:

(ה) א וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַּעֲמֵד
 בַּחֲצַר בַּיִת-הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בַּיִת הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל
 -כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבַיִת הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת: ב וַיְהִי
 כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת-אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר נִשְׂאָה חֵן
 בְּעֵינָיו וַיִּשְׁטַח הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת-שֵׁרְבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ
 וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשֵּׁרְבִיט: ג וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה
 -לָךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמַה-בְּקִשְׁתְּךָ עַד-חֲצִי הַמַּלְכוּת וַיִּנָּתֵן

רס"י

ליקוטי ש"ם

[ה] (א) מלכות. בגדי מלכות ורכותינו אמרו שלזכחה רוח הקדש כמו דלת אמר (ד"ה א י"ב) ורוח לזכה את עמסי: (ג) עד חצי המלכות. דבר שהוא באמצע ובחצי המלכות הוא בית המקדש שהתחילו לבנותו בימי כורש וחזר בו וכו' לזכח המלכה ואחשורוש שעמד אחריו גם הוא זיטל המלכה ופשוטו של מקרא אף אם תשאלו והתפללה לה' שיציל אותה וכדרשת חז"ל בגמרא מגילה וה' שמע לתפילתה. (א, אהרונ'י). (ב) ויהי. הצער שהיה באן שאסתר התחייבה מיתה עד לנגיעתה בראש השרביט. (א, אהרונ'י). עמדת. כתיב חסר בלי וא"ו, היות ולא עמדה מעצמה אלא מלאך העמיד אותה כדרשת חז"ל. (א. לוי). ויושט המלך לאסתר. ולא כתב אסתר המלכה כי בעת הזאת הייתה חייבת מיתה ואין שלטון ביום המוות, ורק לאחר שנגעה בשרביט הזהב ונפדתה לחיים קורא לה אסתר המלכה. (ליקוטי ש"ם). ועוד שהצלתה הייתה בזכות עצמה בהיותה אסתר ולא בזכות היותה מלכה. (י, כטיט). בראש השרביט הזהב כי הכוונה באן לשרביט הנס שהתארך בשביל אסתר. (י, כטיט). בעיני המלך. שאסתר מצאה

לך: ד ותאמר אסתר אם-על-המלך טוב יבוא המלך והמן
היום אל-המשתה אשר-עשיתי לך: ה ויאמר המלך מהרו
את-המן לעשות את-דבר אסתר ויבא המלך והמן אל-
המשתה אשר-עשתה אסתר: ו ויאמר המלך לאסתר
במשתה היין מה-שאלתך וינתן לך ומה-בקשתך עד-חצי
המלכות ותעש: ז ותען אסתר ותאמר שאלתי ובקשתי:

כס"י

ליקוטי ש"ם

ממני חזי המלכות אתן לך: (ד) יבוא המלך והמן. רבותינו אמרו טעמים הרבה בדבר מה ראתה אסתר שזימנה את המן כדי לקנאו צמלך וצקרים שהמלך יחסוב שהוא חסוק אליה ויהרגנו ועוד טעמים רבים: אל לסעייתא דשמיא. (א, אהרונ). יבא המלך והמן. מדוע כתיב לשון יחיד היה צריך לכתוב יבואו המלך והמן? ואפשר משום שהמלך עיקר וכדי לכבדו. (א. סדוסי). (ה) מהרו את המן. ביקש לזרז את המן כי ראה שאסתר מצטערת. (ד"י, זכב). דבר אסתר. מדוע לא כתוב אסתר המלכה? (מ"מ, נבונ). ואפשר שכשמדבר המלך עם אחרים אודות המלכה או שמדבר אל המלכה בנוכחות אחרים אינו קורא לה המלכה. (א, כהן). ויבא המלך. מדוע לא כתיב לשון רבים ויבואו המלך והמן? ואפשר משום שהמלך עיקר כנ"ל. (ליקוטי ש"ם). (ו) מה שאלתך ותנתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש. שאלה זה לשון השאלה ולכן נקט וינתן לך. אבל בבקשה זה לשון עשייה שמבקשת ממנו שיעשה דבר מה. ולכן נקט בה ותעש. ולכן בותעש רק עד חצי מלכות. (שי למודא). אלא דיש פירכא לכך מפסוק ג' לעיל ששם כתוב ינתן לך על בקשה. (ליקוטי ש"ם). המלך. וכן בכל המלך סתם שבמגילה שרומז לקוב"ה הכוונה היא להדגיש שה' ניהל את העניינים שהרי מגילת אסתר נרמזה בתורה ב"ואנכי הסתר אסתיר" שהכל היה בהסתר פנים ולכן צריך להדגיש שלמרות כל זאת לא לשכוח שהקב"ה ניהל את הכל בהשגחה פרטית. (א, אהרונ). (ז) ותען ... ותאמר שאלתי

ח אם-מצאתי חן בעיני המלך ואם-על-המלך טוב לתת
את-שאלתי ולעשות את-בקשתי יבוא המלך והמן אל-
המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך: ט
ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכראות המן את-
מרדכי בשער המלך ולא-קם ולא-זע מפניו וימלא המן על
מרדכי חמה: י ויתאפק המן ויבוא אל-ביתו וישלח ויבא
את-אהביו ואת-זרש אשתו: יא ויספר להם המן את-כבוד

כ"י

ליקוטי ש"ם

ובקשתי. סוף פסוק, הענייה הייתה האמירה
שהשאלה והבקשה הם אחת. (ליקוטי
ש"ם). (ח) אם מצאתי חן. לכאורה יש כאן
אריכות לשון מיותרת 'אם מצאתי חן'
'ואם על המלך טוב' ונראה דאם מצאתי
חן זה הקדמה משום כבוד המלכות ואחר
כך עצם הבקשה שתלויה באם על המלך

המשתה. כל סעודה נקראת על סם היין
סהוא עיקר: (ח) ומחר אעשה כדבר המלך.
מה שזקקת ממני כל הימים לגלות לך את
עמי ואת מולדתי: (י) ויתאפק. נתחזק
לעמוד על כעסו כי היה ירא להנקם בלא
כסות, ויתאפק, איסט'ניר בלע"ז:

טוב. (ליקוטי ש"ם). אם מצאתי חן. בתחילה היא מבקשת מצד המציאות חן ואם אין
מציאות חן מצד ואם על המלך טוב. (ליקוטי ש"ם). ומחר אעשה כדבר המלך. פירש רש"י
שתגלה לו את עמה ומולדתה כמו שרצה מזמן רחוק. והכרחו כי בן משמע מלשון "כדבר
המלך". דאם איתא דמחר תגלה לו בקשתה היה לה לומר ומחר אבקש בקשתי וכיוצא בזה.
(שי למורא). (ט) ביום ההוא. מלמד שזה היום היחיד בחייו של המן שהיה שמח. (א. לוי).
שמח. שמחה חיצונית. וטוב לב. שמחה פנימית. (א. סרוסי). על מרדכי. הכעס כאן היה רק
על מרדכי אבל על היהודים עם מרדכי לא כעס שמרגע שניתנו להריגה בשבילו היו כבר
מתים ואינם בבחינת כל העומד לישרף כשרוף דמי. (א. אהרונ'י). (י) ויתאפק. פירש רש"י
משום מורא מלכות, ואפשר דהוכרח לומר בן דהרי המן היה רשע גדול מזרע עמלק ולא
חשוד היה כאחד שעובד על מידותיו להתאפק ואם התאפק זה ודאי בגלל מורא המלכות.

עָשְׂרוּ וְרַב בָּנָיו וְיָאֵת כָּל-אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְיָאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ
עַל-הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: יב וַיֹּאמֶר הֶמָּן אֶף לֹא-הִבִּיאָה
אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עִם-הַמֶּלֶךְ אֶל-הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר-עָשְׂתָה כִּי אִם
-אוֹתִי וְגַם-לְמַחֵר אֲנִי קָרוּא-לָהּ עִם-הַמֶּלֶךְ: יג וְכָל-זֶה
אֵינְנוּ שׂוֹה לִי בְּכָל-עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת-מֶרְדֵּכַי הַיְּהוּדִי
יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ: יד וַתֹּאמֶר לוֹ זָרַשׁ אִשְׁתּוֹ וְכָל-אֶהְבִּיו
יַעֲשׂוּ-יַעַן גְּבוּהַ חַמְשִׁים אַמָּה וּבִבְקָר אָמַר לַמֶּלֶךְ וַיִּתְּלוּ אֶת-
מֶרְדֵּכַי עָלָיו וּבָא-עִם-הַמֶּלֶךְ אֶל-הַמִּשְׁתֶּה שָׂמַח וַיִּי טַב
הַדָּבָר לְפָנָי הֶמָּן וַיַּעַשׂ הָעֵץ:

ליקוטי ש"ם

כס"י

(מ. עדאמה). (יא) על השרים. ולא אמר על כל השרים כדי שלא להרגיזם שיחשבו שהוא מתנשא עליהם. (י"מ, כהן). (יב) הביאה. הטעם תלשה לרמוז שמכאן התגלגלו העניינים למפלתו. (ליקוטי ש"ם).

(יג) וכל זה. טעמו זק"ף גדו"ל, אפילו כל

הגדולה הזאת לא שווה לי. (ג. כהן). בכל עת. עיין רש"י והכרחו מדכתב איננו שווה לי היינו לי לעצמי כי כל מה שקנה עבד קנה רבו. (ליקוטי ש"ם, שי למורא). (יד) גבה. כתיב בלי וא"ו לרמוז שלקח את עץ התליה שדומה לאות וא"ו מביתו. (א. לוי). אמר. כתיב בלי וא"ו שבשבילו זה היה דבר מוגמר כאילו כבר דיבר עם המלך וקיבל אישור. (ליקוטי ש"ם). ויעש העץ. מכאן שהשנאה מקלקלת השורה שהם אמרו לו יעשו עץ והוא עשה אותו בעצמו. (ה. סויסה). ויתלו. הציעו דווקא בליה כדי שיתפרסם הדבר מה קרה למי שמזלזל בכבוד המן.

(ו) א בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמר להביא את-
 ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך: ב
 וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על-בגתנא ותרש שני סריסי
 המלך משמרי הסף אשר בקשו לשלח יד במלך אחשוורוש:
 ג ויאמר המלך מה-נעשה יקר וגדולה למרדכי על-זה
 ויאמרו נערי המלך משרתיו לא-נעשה עמו דבר: ד ויאמר

רס"י

ליקוטי ש"ם

[ו] (א) נדדה שנת המלך. נס היה, ויש
 אומרים שם את לבו על שזמנה אסתר את
 המן שמה נתנה עיניה בו ויהרגהו: להביא
 את ספר הזכרונות. דרך המלכים כששנתן
 נודת אומרים לפניהם מסלים וסיחות עד
 שנתם חוזרת עליהם, ורבותינו אמרו מתוך
 שנתן לבו על המן ואסתר אמר אי אפשר
 שלא ידע אדם ענתם שהוא אוהבי ויגלה לי
 וחזר ואמר שמה עשה לי אדם טובה ולא
 גמלתיו ואין חוששין עוד לי, לפיכך ויאמר
 יענישו את מרדכי איך הרגו שניים מבלי לברר מי האשם, ובא מלאך והפריד את האו' ויצא
 בגתנא ותרש. (ש. אקטע). (ג) נערי המלך. רמז שהיו מלאכים. (ח"ב, ועקנין). מה נעשה
 לאיש. איש בגימטרייא קטנה ה' מרדכי עם הכולל הגימטרייא קטנה ה'. (נ. בוחניק). לא
 נעשה עמו דבר. אולי דבר מלשון דיבור. ורצונו לומר שאפילו יישר כח בדיבור לא אמרו
 לו. (כאד מ"ס). לא נעשה עמו דבר. ראשי תיבות אותיות נלע"ד והוא כדרך שכותבים
 הכותבים בני זמננו נלע"ד, והיינו ראשי תיבות של 'נראה לעניות דעתי', והוא הענין בכאן
 שלא רצו לומר למלך בלשון נחרצת לא נעשה עמו דבר, אלא אמרו לו לעניות דעתנו לא
 נעשה אבל אולי כן. ורצונם בזה לגרום למלך לחשוב שאין הענין נחוץ כל כך ושיעבור
 הלאה בנושאי היום יום שלו ולא יתעסק בגדולת מרדכי, וכמו שאמרו חז"ל, שהם דפדפו

הַמֶּלֶךְ מִי בַחֲצַר וְהֶמֶן בָּא לַחֲצַר בֵּית-הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה לֵאמֹר
 לַמֶּלֶךְ לְתִלוֹת אֶת-מַרְדֳּכַי עַל-הָעֵץ אֲשֶׁר-הֵכִין לוֹ: ה
 וַיֹּאמְרוּ נְעָרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הִנֵּה הֶמֶן עֹמֵד בַּחֲצַר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
 יָבוֹא: ו וַיָּבֹא הֶמֶן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מֶה-לַּעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר
 הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הֶמֶן בְּלִבּוֹ לְמִי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת
 יֶקֶר יוֹתֵר מִמֶּנִּי: ז וַיֹּאמֶר הֶמֶן אֶל-הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ
 חָפֵץ בִּיקְרוֹ: ח יָבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבִשׁ-בוֹ הַמֶּלֶךְ
 וְסוּס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֵאשׁוֹ:

ליקוטי ש"ם

והמלאך החזיר לדף הזה. והוא בדרך מליצה. (שי למודא). (ד) ויאמר המלך. רמז להקב"ה שהוא שאל והמלאכים ענו. (ליקוטי ש"ם). ויאמר המלך מי בחצר. תיבת 'מי' בגימטרייה חמישים. לרמזו לסיבת בואו של המן לחצר בית המלך, כי רצה לאמר למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו, והעץ גבוה חמישים. (שי למודא). (ה) ויאמרו נערי המלך אליו. ולא כתיב משרתיו ואפשר שאלו מלאכים ששלח הקב"ה. ודמדומי ראייה לזה מהא דאמרו לו הנה המן והיאך ידעו הרי עוד לא נכנס כולו לחצר, כדמשמע לישנא בא בקמץ, היינו לשון הווה שעסוק הוא עכשיו בלבוא אל המלך, ואם כן היאך ידעו שהוא המן. גם לא מובא בכתוב שהלכו לבדוק. (משי"ב אמדים). הנה המן. תיבת הנה מורה על ענין שלא נודע לפני. וכמו שכתב רשב"ם על פסוק ויהי בבוקר והנה היא לאה. וגם כאן לא ידעו מי בחצר. (שי למודא). (ו) מה לעשות באיש. קשה מאי באיש הוה ליה למימר לאיש. ואולי אפשר לתרץ כי רצה לגדלו במהות. וצריך להתיישב בזה. (שי למודא). (ז) ויאמר המן איש אשר המלך חפץ ביקרו. הוא סוף פסוק. ולכאורה היה לו להכניס גם כל דברי המן שבפסוק ח' בפסוק אחד ואמאי חילקם. ונראה שהמן דמייין עצמו רוכב על הסוס וכמו שכתוב "ויאמר המן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני". ולכן עצר כאן, כמו שלוקח אויר וממלא עצמו בגאוה ואז מוציא בפיו את אשר מילאתו תאוותו. (שי למודא). אל המלך. אל ה' שה' שם לו את המילים הללו בפה. (ד, בוכדע). חפץ ביקרו. בגימטרייה מלכות. (מ"מ,

ט ונתון הלבוש והסוס על-יד-איש משרי המלך הפרתמים
 והלבישו את-האיש אשר המלך חפץ ביקרו והרפיבהו על-
 הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר
 המלך חפץ ביקרו: י ויאמר המלך להמן מהר קח את-
 הלבוש ואת-הסוס באשר דברת ועשה-כן למרדכי היהודי
 היושב בשער המלך אל-תפל דבר מכל אשר דברת:

כ"ט

ליקוטי ש"ם

להביא את ספר הזכרונות: (ט) ונתן הלבוש והסוס על יד איש. ואת הכתר לא הזכיר שראה עינו של מלך רעה על שאמר שיתנו מלכות בראשו. לכאורה היה צריך לומר על ראשו שהרי הכתר שמים על הראש ולא בתוך הראש? ונראה ליישב על פי מה שמסופר על הגר"א שהברית פורעים עם התפילין ואמר שהטעם שפחדו ממנו כי התפילין היו בראשו ולא על ראשו, הכא נמי רצה המן שהכתר לא יהיה חד פעמי על הראש אלא שיהיה במהות. (י"מ, כהן). לבוש מלכות. לבוש ה' שזו הגאווה שהמן התמלא גאווה שחשב שהכל בשבילו. (א, אדרי). (ט) ונתון. לכאורה היה לו לכתוב ונתנו. ואולי רצונו שהמלך יתן ולא רצה לומר לו כן בפירוש כי כבר ראה פניו רעים בגלל הכתר. ולומר ונתנו הוא שקר, כי רצה שהמלך יתן בראשו (שמעתי) לפיכך אמר לו ונתון, בלתי פירוש. ויש לי אסמכתא לזה ממה שכתב הראב"ע ויביאו המשרתים משמע ונתון לא הם. (ליקוטי ש"ם, שי למודא). והלבישו. לכאורה היה לו לכתוב והלביש. וצריך ביאור. (שי למודא). ואפשר שהמלך יתן הבגדים והשרים ילבישו. (ליקוטי ש"ם). ברחוב העיר. כדי שיהיה בפרהסיא בפרסום. (ליקוטי ש"ם). (י) ויאמר המלך להמן. ה' גזר שהמלך יגיד זאת להמן. (ח, בן לולו). מהר קח. עיין מה שכתב רש"י שחשד שמא רוצים להרגו, יש להוסיף שלכך אמר מהר, כי חשש לחייו. (שי למודא). קח. אפשר שאמר לו כן משום מה שכתבנו לעיל שהמן רצה שאחשורוש יתן הכתר, ואחשורוש אמר לו לא. או שאתה אמרת שאחד חשוב יתן אז אתה עשה כן. (שי למודא). אל תפל דבר מכל אשר דברת. מלבד מה שכתבו חז"ל בגמרא מגילה טז ע"א, יש לומר שאמר לו כן משום שראה שהוא מתחמק,

יֵא וַיִּקַּח הָמָן אֶת-הַלְבוּשׁ וְאֶת-הַסּוּס וַיִּלְבַּשׁ אֶת-מְרֹדֶכִי
וַיַּרְפֵּיבֵהוּ בְּרָחוֹב הָעִיר וַיִּקְרָא לְפָנָיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר
הִמְלִיךְ חֲפִיץ בִּיקָרוֹ: יב וַיֵּשֶׁב מְרֹדֶכִי אֶל-שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהָמָן
נִדְחָף אֶל-בֵּיתוֹ אֲבָל וַחֲפוּי רֹאשׁ: יג וַיִּסְפֹּר הָמָן לְזָרֵשׁ אֶשְׁתּוֹ
וּלְכָל-אֲהָבָיו אֵת כָּל-אֲשֶׁר קָרָהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזָרֵשׁ

כס"י

ליקוטי ש"ם

הכתר כראש אלס: (יב) וישב מרדכי.
לסקו ולתעניתו: אצל וחפוי ראש.
כזותינו פירשו הדבר כמסכת מגילה:
(יג) אשר החלות לנפל וגו'. אמרה
אומה זו נמשלו לכוכבים ולעפר כשהם
יורדים יורדים עד לעפר ושהם עולים
עולים עד לרקיע ועד הכוכבים:

לפיכך הזהירו. (שי למודא). דבר. לשון דיבור
שיאמר ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ
ביקרו. (ש. אקטע). (יא) ויקח. לכאורה היה לו
לומר ויעש כן ומדוע פירט כל כך? ויש לומר
שנכתב זה לכבודו של מרדכי. (שי למודא).
עוד שעשה כן בעשייה בלבד בלתי נשמה וכמו
שתיאר הוא למלך תיאר עם נשמה. לא כן
בעשייתו. (ליקוטי ש"ם). (יב) וישב. חז"ל
דרשו שב לשקו ותעניתו וזה רמוז בלשון שב לשון תשובה. (ליקוטי ש"ם). וישב. וי-שב.
כדברי חז"ל בגמרא מגילה דף טז ע"א וכן ויקרא בפסוק הקודם וי-קרא, שאמר זאת בצער.
וכנ"ל שעשה זה בלתי כל נשמה באפו. והמן נדחף אל. סופי תיבות נפל. שכאן תחילת
נפילתו. וכמו שאמרו לו חכמיו, אשר החילות וכו'... נפול תיפול וגו'... וכן שהיה נפול פנים
ומבויש. וזהו הרמז בסופי תיבות נפול. (שי למודא). נדחף. דוחף עצמו לצדדים שלא יראוהו
לפי שנתבייש. (ליקוטי ש"ם). אבל וחפוי ראש. ראשי תיבות אור שכאן התחילה מפלת המן
כדכתבין לעיל, והתחיל אור ליהודים. וכמו שכתוב בסוף המגילה ליהודים היתה אורה
וכו'... (שי למודא). (יג) אהביו. כתיב חסר וא"ו שכעת שראו במפלתו לא אהבו אותו
באמת. (א. לוי). אהביו. בתחילה מוזכר אהביו ובסוף רק חכמיו כי כיון שראו במפלתו כל
אוהביו ברחו, שהם אהבו אותו רק מתי שיש בו טובת הנאה וכאן שסופו קרה אין תועלת
ממנו ועזבו אותו. (ליקוטי ש"ם). אם מזרע היהודים. קשה שהרי לעיל פרק ה', פסוק יג' המן
אמר להם במפורש מרדכי היהודי ומהו לשון אם? ויש ליישב שלא רצו לומר לו בלשון
מוחלט שלא להכאיב לו יותר מדאי. (י. צדוק). נפל תפול. לכאורה מה הכפילות? (י, בטיט)

אֲשֶׁתּוֹ אִם מִזְרַע הַיְהוּדִים מְרֻדְכֵי אֲשֶׁר הַחֲלוֹת לְנַפְל לְפָנָיו
 לֹא-תֻכַּל לוֹ כִּי-נִפּוֹל תִּפּוֹל לְפָנָיו: יד עוֹדֵם מְדַבְּרִים עִמּוֹ
 וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיִּבְהִלוּ לְהַבִּיא אֶת-הַמֶּן אֶל-הַמְּשֻׁתָּה
 אֲשֶׁר-עָשְׂתָה אֶסְתֵּר: (ז) א וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן לְשִׁתּוֹת עִם-
 אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה: ב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי
 בְּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן מָה-שְּׂאֵלְתֶךָ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתִנָּתֵן לָךְ וּמָה-
 בְּקִשְׁתֶּךָ עַד-חֲצֵי הַמַּלְכוּת וְתַעֲשֵׂ: ג וְתַעַן אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
 וְתֹאמַר אִם-מִצְּאֵתִי חַן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְאִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב

כ"פ

ליקוטי ש"ם

[ז] (ג) תנתן לי נפשי. שלא אהרג בשלשה עשר צאדך שגזרת גזירת הריגה על עמי ומוולדתי: ועמי ינתן לי בצקשתי שלא יהרגו ואם תאמך מה איכפת לך כי איככה אוכל ורליתי וגו': (ד) כי אין הלך שזה בנזק

ואפשר שזה כדרך שדרשו חז"ל מות תמות בעולם הזה ובעולם הבא גם כאן אמרו לו תפול לפניו בעולם הזה ובעולם הבא. (ד) (כוכדע). (יד) עמו. משתתפים בצערו. וסריסי המלך. רמז למלאכי השרת שהם

הבהילו אותו כי סתם משרתים אולי היו ממתנינים שיסתר. (ליקוטי ש"ם).

(ז') (א) לשתות עם אסתר. ההבדל בין כאן ללעיל פרק ה', פסוק ה' שכאן כתיב לשתות עם אסתר ושם כתיב אל המשתה אשר עשתה אסתר, וכן הא דכתיב הכא המלכה, אפשר שאחר המשתה הראשון נתקרב בדעתו אליה להחשיבה וכמו שאמרו גדולה לגימה שמקרבת וכן משום שידע שכעת תאמר לו את ייחוסה והתחיל כבר להחשיבה וכדרשת חז"ל שאחר כך התחיל לדבר עמה שלא על ידי שליח. (ליקוטי ש"ם). (ב) אסתר המלכה. כנ"ל פסוק א'. (ג) נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי. את נפשה די בשאלה שהרי יש לו עניין להשאיר אותה בחיים באשר היא אשתו אמנם את עמה היא צריכה בקשה שהרי אין לו עניין בקיומם ואולי הפוך רוצה בהשמדתם. (ליקוטי ש"ם). (ד) נמכרנו. לכאורה היתה צריכה לומר נתננו שהרי אחשורוש אמר להמן הכסף נתון לך? ויש ליישב שלא רצתה לפגוע

תִּנְתֶּנָּן—לִי נַפְשִׁי בְּשִׂאלַתִי וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי: ד כִּי נִמְכַרְנוּ אֲנִי
וְעַמִּי לְהִשְׁמִיד לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד וְאֵלּוּ לְעִבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכַרְנוּ
הַחֲרָשְׁתִּי כִּי אֵין הֶצֶר שׁוֹה בְּנֹזֶק הַמֶּלֶךְ: ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
אֲחִישֵׁרוֹשׁ וַיֹּאמֶר לְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה מִי הוּא זֶה וְאִי—זֶה הוּא
אֲשֶׁר—מָלְאוּ לְבוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן: ו וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִישׁ צַר וְאוֹיֵב

כס"י

ליקוטי ש"ם

באחשורוש. (ח"ב, ועקנין). אני ועמי.
מדוע הדגישה אני ועמי הרי די לומר עמי
וזה כולל גם אותה? ויש ליישב שרצתה
להדגיש בפני אחשורוש שהמן מטרתו
להרוג את נשי המלך וכמו שהרג את ושתי
רוצה להרוג את אסתר ועמי זה אגב כדי
שזה לא יהיה בולט. (א, תם). (ה) מי הוא
זה. וכי לא ידע? אלא שהמן לא אמר לו
בפירוש שזה היהודים אלא ישנו עם אחד.
(א. לוי). מי הוא זה ואי זה הוא. סופי
תיבות יאה יאה שגם אחשורוש עצמו רצה
להורגם ואומר כאן יאה יאה יפה יפה שרצה להשמידם. (ליקוטי ש"ם). (ו) ותאמר אסתר.
ולא כתיב המלכה כי כאן הצביעה על אחשורוש ורצתה במפלתו ורעתו ואם אין מלך אין
מלכה. (א. לוי, א. סדוסי). (ז) כי בלתה. פירש רש"י נגמרה הרעה והשנאה והנקמה, וצריך
להבין מה פירוש נגמרה הרעה? וכן מה מוסיף רש"י כאן שנאה ונקמה? ואפשר לפרש אחרת
או שהרעה תגמור את המן או שהזמן נגמר והרעה קרובה אליו מתמיד, וענין השנאה
והנקמה שאחשורוש שנא את המן ורצה לנקום בו גם על זה שיעץ לו להרוג את ושתי שכעת
נוכח אחשורוש לראות שהמן אינו דורש את טובתו אלא מתכוין להרוג את נשיו. (ליקוטי
ש"ם). ובשפתי חכמים כתב לפרש את דברי רש"י וזה לשונו: "פירוש של בלתה נגמרה
ואחר כך קשיא ליה מה רעה עשו לו שאומר בלתה הרעה, ועוד במה ידע שנגמרה הרעה,
דלא ירע לו עוד כאשר אירע באמת, לכך פירש השנאה והנקמה, כלומר נגמרה השנאה

המלך. איננו חושש בנזק המלך שחילו כדף
אחר הנחתך היה לו לומר מכור אותם
לעבדים ולשפחות וקבל הממון או החי'
אותם להיות לך לעבדים הם וזרעם:
(ה) ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר
המלכה. כל מקום שנאמר ויאמר ויאמר ב'
פעמים אינו אלא למדכך ומדכסו של זה
בתחלה היה מדכר עמה על ידי שליח
עכסיו שידע שממספחת מלכים היא דכר
עמה הוא בעלמו: (ז) כי בלתה. נגמרה

הָמָן הָרַע הַזֶּה וְהָמָן נִבְעַת מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמְּלָכָה: ז וְהַמֶּלֶךְ
 קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיַּיִן אֶל-גִּנַּת הַבַּיִת וְהָמָן עָמַד לְבַקֵּשׁ
 עַל-נַפְשׁוֹ מֵאַסְתֵּר הַמְּלָכָה כִּי רָאָה כִּי-כָלְתָה אֵלָיו הָרָעָה
 מֵאֵת הַמֶּלֶךְ: ח וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּנַּת הַבַּיִת וְאֶל-בַּיִת מִשְׁתֵּה
 הַיַּיִן וְהָמָן נָפַל עַל-הַמַּטָּה אֲשֶׁר אָסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
 הֲגַם לְכַבּוֹשׁ אֶת-הַמְּלָכָה עִמִּי בַּבַּיִת הַדָּבָר יֵצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ
 וּפְנֵי הָמָן חָפוּ: ט וַיֹּאמֶר חֲרַבּוּנָה אֶחָד מִן-הַסְּרִיסִים לְפָנֵי
 הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה-הָעֵץ אֲשֶׁר-עָשָׂה הָמָן לְמַרְדְּכִי אֲשֶׁר דָּבָר-
 טוֹב עָלַי-הַמֶּלֶךְ עָמַד בַּבַּיִת הָמָן גְּבַהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר
 הַמֶּלֶךְ תִּלְהוּ עָלָיו: י וַיִּתְּלוּ אֶת-הָמָן עַל-הָעֵץ אֲשֶׁר-הֵכִין

רש"י

ליקוטי ש"ם

שישנאהו ויעשה בו נקמה". לבקש על נפשו
 מאסתר. דווקא מאסתר ולא מאחשורוש
 שידע שרק אצל אסתר יש לו סיכוי היות
 ויהודים רחמנים בני רחמנים. (ד"ב, ועקנין).
 (ח) והמן נפל. פירש רש"י שמלאך דחפו
 והוא רמוז מדכתיב נפל בלי וא"ו שהוא
 רוצה לקום ומלאך דוחף אותו. (א. לוי). (ט)
 עומד בבית המן, מנא ידע? אלא מכאן
 דרשו שאף הוא היה באותה עצה בתחילה.
 (ד, אוחנה). בבית המן. הדגיש זאת לומר
 שהמן הרס את ביתו בשביל עמוד התליה.

הרעה והסנאה והנקמה: (ח) והמן נפל.
 המלאך דחפו: על המטה אשר אסתר
 עליה. לרכן היה ליסב צסעודה על לזן על
 גזי המטות כמו שאמר זראש הספר מטות
 זהב וכסף לצני המשטה: הגם לכבוש. לשון
 תימה הוא לכבוש לאנוס בחזקה כמו
 (צמדבר לב) ונכבשה הארץ: (ט) גם הנה
 העץ. גם רעה אחרת עשה שהכין העץ
 לתלות אוהבו של מלך שהליל המלך מסס
 המות:

(מ"מ, נבון. ח"ב, ועקנין). אחד מן הסריסים, כמו אחד העם, חשוב ומיוחד שבסריסים שזה
 אליהו הנביא. (ליקוטי ש"ם). (י) אשר הכין למרדכי. להדגיש שבור כרה ויפול בו. (א).

לְמַרְדֵּכִי וְחַמַּת הַמֶּלֶךְ שְׂכָכָה:

(ח) א ביום ההוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה את בית המן צרר כתיב היהודיים היהודים ומרדכי בא לפני המלך כי-הגידה אסתר מה הוא-לה: ב ויסר המלך את-טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי ותשם אסתר את-מרדכי על-בית המן: ג ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפל לפני רגליו ותבק ותתחנן-לו להעביר את-רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על

כש"י

ליקוטי ש"ם

[ח] (א) מה הוא לה. איך הוא קרוב לה: (סדוסי). וחמת המלך שככה. ס"ת התך, שכאן (ג) להעביר את רעת המן. שלא תתקיים נקמו מהמן על שהרג את התך זה דניאל. (א, תם).

(ח') (א) ביום ההוא. יום שתלו בו את המן. (א. לוי). את בית המן. מדוע אחשורוש נתן את בית המן לאסתר? ויש ליישב שאחשורוש אמר לאסתר עד חצי המלכות שזה עד בנין בית המקדש היות והקדש לבניית בית המקדש היה בבית המן אבל כעת שהמן מת נתן לה את בית המן שתיקח את הקדש ותבנה את בית המקדש. (א, אדדי). צורר היהודים. הדגיש שוב צורר היהודים היות וזו הסיבה שנתן את בית המן לאסתר היות והמן היה צורר היהודים. (א, אדדי). בית המן צורר היהודים. ס"ת נתרם, שתרמו את כל בית המן לבנין בית המקדש. (א, תם). (ג) לפני המלך. לפני ה' שהיא התפללה לה' על כך ורק כלפי חוץ הייתה מדברת עם אחשורוש. (א, אהרוני). המן האגגי. מדוע הדגיש כאן האגגי? ואפשר שאסתר הסבירה לאחשורוש שרצון המן להשמיד את היהודים אינו בגלל שדורש את טובת המלך אלא בגלל היותו אגגי-עמלקי. (א. עובדיה, א. לוי, א. סדוסי). רעת המן האגגי ואת מחשבתו. רעת המן זו הגזירה להרוג עם, ומחשבתו שזה היהודים שבאיגרות של המלך לא היה כתוב

–הַיְהוּדִים: דַּ וַיֹּשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֶת שְׂרָבִיט הַזָּהָב וַתִּקַּם
 אֶסְתֵּר וַתִּעַמַּד לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ: הַ וַתֹּאמֶר אִם–עַל–הַמֶּלֶךְ טוֹב
 וְאִם–מִצָּאתַי חַן לְפָנָיו וְכִשֶּׁר הַדָּבָר לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה אֲנִי
 בְּעֵינָיו יִכְתֹּב לְהֵשִׁיב אֶת–הַסְּפָרִים מִחֲשֻׁבַּת הַזֶּמן בֶּן–הַמְּדָתָא
 הָאֲגָגִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבְדָּא אֶת–הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל–מְדִינֹת
 הַמֶּלֶךְ: וּפִי אֵיכָכָה אוֹכַל וְרֵאִיתִי בְּרָעָה אֲשֶׁר–יִמָּצָא אֶת–
 עַמִּי וְאֵיכָכָה אוֹכַל וְרֵאִיתִי בְּאַבְדֹן מוֹלַדְתִּי: ז
 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרֶשׁ לְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָּה וּלְמַרְדֳּכָי הַיְהוּדִי

רש"י

ליקוטי ש"ם

עלתו הרעה: (ז) הנה בית המן וגו'. ומעתה הכל רואים שאני חפץ צדק וכל מה שתאמרו יחמינו הכל שמאיתי הוא לפיכך המלך, ואם מצאתי חן לפניו-וטובה אני בעיניו, וצריך ביאור? במלבי"ם פירש אם על המלך טוב זה שהמבוקש טוב בעיניו, ואם מצאתי חן לפניו זה מצד המבקש, וכשר הדבר שימצא תועלת בדבר עצמו, וטובה אני בעיניו שימצא בה עצמה תועלת ממנה. מחשבת המן. שהוא כתב ספרים בשמו שהעם הכתוב באגרות המלך זה היהודים. (ליקוטי ש"ם). בן המדתא. מייחס אותו לומר שהחשיבות והגאווה שהייתה בו היא זאת שהביאה את המן לכתוב ספרים מעצמו. (מ"מ, נבון, א, אהרונ'י). (1) איככה. לכאורה היה צריך להיות כתוב איך או איכה ומהו איככה? ואפשר שזה כמו איך-כה. (א. עובדיה). (ז) למרדכי היהודי. הדגיש יהודי כמו שפירש רש"י שרצה להראות שהוא דורש את טובת היהודים. (א. סרוסי).

הִנֵּה בַּיִת-הַמֶּזֶן נִתְּתִי לְאַסְתֵּר וְאֶתֹו תָּלוּ עַל-הָעֵץ עַל אֲשֶׁר-
 שָׁלַח יָדוֹ כְּתִיב בִּיהוּדִיִּים בִּיהוּדִים: ח וְאַתֶּם פָּתְבוּ עַל-
 הַיהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְחַתְמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ
 כִּי-כָתַב אֲשֶׁר-נִכְתָּב בְּשֵׁם-הַמֶּלֶךְ וְנִחַתוֹם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ
 אֵין לְהִשְׁיב: ט וַיִּקְרָאוּ סְפָרֵי-הַמֶּלֶךְ בָּעֵת-הַהִיא בַּחֲדָשׁ
 הַשְּׁלִישִׁי הוּא-חֹדֶשׁ סִיווֹן בְּשָׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתַּב כָּכָל-
 אֲשֶׁר-צִוָּה מֶרְדֳּכָי אֶל-הַיהוּדִים וְאֶל הָאֲחֻשְׁדָּרְפָּנִים-וְהַפַּחֹת
 וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר מֵהַדָּו וְעַד-כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה
 מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנֹו וְאֶל-הַיהוּדִים
 כְּכַתְּבָם וְכָל־שׁוֹנָם: י וַיִּכְתַּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁוֹרֶשׁ וַיַּחֲתֵם
 בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים בְּסוּסִים רִכְבֵּי
 הָרֶכֶשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרְנִים בְּנֵי הָרַמְכִים: יא אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ

כס"י

ליקוטי ש"ם

(ח) אין להשיב. קאי על הספרים הראשונים. (ליקוטי ש"ם). (י) בסוסים. לכאורה היה צריך לכתוב על סוסים? ואפשר שהכוונה שהם היו מאיצים בסוסים לרוץ. (א. לוי). (יא) להשמיד ולהרג ולאבד. לכאורה היה צריך להיות כתוב להשמיד ולהרג ולאבד כמו שהיה כתוב באגרות של המן ומה ייתור הוא"ו

אין כריכין אתם להשיבם אלא כתבו ספרים אחרים כטוב בעיניכם: (ח) אין להשיב. אין נאה להשיבו ולעשות כתב המלך בזיוף: (ט) ככתבה. באותיות שלה: כלשנו. הוא הדיבור: (י) ציד הרצים. רוכזי סוסים קלוא להם לרוץ: האחשתרנים. מין גמלים הממהרים לרוץ: (יא) ושללם לבז. כאשר נכתב ברשאונות והם בבזה לא שלחו את

לַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-עִיר-וְעִיר לְהַקְהֵל וְלַעֲמֹד עַל-נַפְשָׁם
 לְהַשְׁמִיד וְלַהֲרֹג וְלֵאבֹד וְלֵאבֹד אֶת-כָּל-חַיִּל עִם וּמְדִינָה הַצָּרִים
 אֶתְּם טָף וְנָשִׁים וּשְׁלָלָם לְבוּז: יב בְּיוֹם אֶחָד בְּכָל-מְדִינֹת
 הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם-עָשָׂר הוּא-
 חֹדֶשׁ אָדָר: יג פֶּתַח־שַׁגָּן הַכְּתָב לְהַנְתִּין דָּת בְּכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה
 גְּלוּי לְכָל-הָעַמִּים וְלַהֲיוֹת כְּתִיב הַיהוּדִים כְּתִיב
 עֲתוּדִים עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה לְהַנָּקֵם מֵאִיְבֵיהֶם: יד הָרָצִים רַכְבֵּי

כ"י

ליקוטי ש"ם

ידם שהראו לכל שלא נעשה כסם ממון: כאן? ויש לפרש שאצל המן שהיה אכזר
 (יג) פתשגן. אגרת מפורס: (יד) מנהלים. היה הכל בחדא מחתא בלי להתרגש להרוג
 להשמיד ולאבד אבל אצל עם ישראל

רחמנים בני רחמנים כל פעולה הייתה קשה להשמיד ולהרוג ולאבד וא"ו מוסיף על ענין
 ראשון לא רק להשמיד אלא גם להרוג וכו'... (א. עובדיה). טף ונשים ושללם לבוז, ביום
 אחד. לכאורה צריך להבין א' מדוע שינה מהלשון של האגרות הראשונות שהיה כתוב בהם
 טף ונשים ביום אחד ושללם לבוז? ב' מדוע חילק זאת בב' פסוקים 'טף ונשים ושללם לבוז'-
 בפסוק יא', 'ביום אחד'- בפסוק יב'? ויש לחלק שאצל המן הביום אחד היה חלק מהגזירה
 הרעה להשמידם ביום אחד מה שאין כן הכא הגזירה הטובה היא להגן על עצמם ולהרוג את
 מבקשי רעתם, וזה יהיה במשך יום אחד יום יג' באדר, ולכן הם ב' עניינים שונים בב'
 פסוקים. (ש. אקטע). (יב) בשלושה עשר לחודש שנים עשר, כאן הקדים התאריך של היום
 לתאריך של החודש ויש מקומות שזה להיפך, מדוע? (מ, חגודה), התשובה מתי שמדובר על
 תאריך עתידי מקדים היום לחודש וכשמדובר בהוה מקדים החודש ליום. (ליקוטי ש"ם). (יג)
 ולהיות היהודים. ענין הוא"ו שזה ב' עניינים שונים א' גלוי לכל העמים, ב' ולהיות היהודים

הָרַכַּשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרְנִים יֵצְאוּ מִבְּהַלִּים וּדְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ
וְהִדַּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה: טו וּמְרַדְכֵי יֵצְאוּ מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ
בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחֹר וְעֵטְרֵת זָהָב גְּדוּלָה וְתִכְרִיף בּוּץ
וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוֹשַׁן צָהֳלָה וְשִׂמְחָה: טז לַיהוּדִים הִיְתָה אֹרְחָה
וְשִׂמְחָה וְשִׁשָּׁן וְיָקָר: יז וּבְכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל-עִיר וְעִיר
מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר-הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מִגִּיעַ שִׂמְחָה וְשִׁשָּׁן לַיהוּדִים
מִשְׁתָּה וְיוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מִתִּיהָדִים כִּי-נִפְלַ פַּחַד-
הַיהוּדִים עָלֵיהֶם: (ט) א וּבְשָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא-חֹדֶשׁ אָדָר
בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר-הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ לְהַעֲשׂוֹת

כס"י

ליקוטי ש"ם

ממהרים אותם לעשות מהרה לפי שלא היה להם פנאי שהיה להם להקדים כלים הראשונים להעבירם: (טו) ותכריך בוז. מעטה בוז טלית העשוי להתעטף: (יז) מתייהדים. מתגיירים:

[ט] (ג) ועשי המלכה. אותם שהיו

להבין מדוע זה רק נרמז ולא נכתב בפירושו? ונראה שבתחילה עם ישראל קיימו כל המצוות הללו אבל בלי נשמה בלי שמחה של מצוה וכעת עשו תשובה וקיימו אותם עם נשמה עם שמחה של מצוה, ולכן הודגש כאן רק התוספת שקיימו עכשיו את השמחה. (א. לוי). (יז) דבר המלך ודתו. דבר המלך שמייקר את היהודים ודתו שציוה ליהודים להקהל ולעמוד על נפשם. (ליקוטי ש"ם). שמחה וששון. שמחה זה חיצונית וששון שמחה פנימית. (א. סרוסי).

(ט) (א) שברו. מדוע לא כתיב חשבו כמו שכתב בתרגום "דחשיבו"? ואפשר בכדי לרמוז שהגויים רצו לשבור את היהודים. (א. עובדיה). ועוד אפשר שרמז שנשברה מחשבתם של

בַּיּוֹם אֲשֶׁר שָׁבְרוּ אֲבֵי הַיְהוּדִים לְשֵׁלוֹט בָּהֶם וְנִהְפּוּךְ הוּא
אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים הַמָּה בְּשָׁנָאֵיהֶם: ב נִקְהָלוּ הַיְהוּדִים
בְּעָרֵיהֶם בְּכָל-מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ לְשַׁלַּח יָד בְּמִבְקְשֵׁי
רָעָתָם וְאִישׁ לֹא-עָמַד לְפָנֵיהֶם כִּי-נָפַל פָּחַדָם עַל-כָּל-
הָעַמִּים: ג וְכָל-שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהָאֲחֻשְׁדָּרָפְנִים וְהַפַּחֹת וְעֵשִׂי
הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מִנְּשָׂאִים אֶת-הַיְהוּדִים כִּי-נָפַל פָּחַד-
מֶרְדֵּכִי עֲלֵיהֶם: ד כִּי-גָדוֹל מֶרְדֵּכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ הוֹלֵךְ
בְּכָל-הַמְּדִינוֹת כִּי-הָאִישׁ מֶרְדֵּכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל: ה וַיִּכּוּ הַיְהוּדִים
בְּכָל-אֲבֵי הֶם מִכַּת-חֶרֶב וְהָרַג וְאַבְדָן וַיַּעֲשׂוּ בְּשָׁנָאֵי הֶם

רפ"י

ליקוטי ש"ם

ממונים לעשות כרכי המלך: הגויים. (א. סדוסי). (ב) לשלוח יד. הא דלא כתיב
כפשוטו להרוג, משום שהיהודים לא רצו להרוג רק
להגן על עצמם, ולשלוח יד נגד מבקשי רעתם ואם הלה ממשיך ברשעותו רק אז להורגו. (א.
עובדיה). (ג) פחד מרדכי. מדוע כאן כתיב פחד מרדכי ובפסוק הקודם פחדם משמע של כל
היהודים והכא משמע שפחדו רק ממרדכי? ויש ליישב שבפסוק הקודם באמת מדבר על העם
והם פחדו מכל היהודים אבל כאן מדובר בשרים וכו'... שהם פחדו רק ממרדכי שהוא ממונה
עליהם משנה למלך ולכן גידלו את היהודים. (מ. עדאמה). (ד) הולך וגדול. לכאורה יש כאן
כפילות לשון שכבר אמר בתחילת הפסוק כי גדול מרדכי? ואפשר דאומר שהוא גדול ועדיין
לא הגיע לפסגה אלא עדיין הולך וגדול למעלה. (א. סדוסי). (ה) חרב הרג ואבדן. כנגד
להשמיד להרוג ולאבד, להרוג ולאבד כפשוטו, וחרב זו מכת חרב אפשר שעושה אותו נכה
או פצוע וימות יותר מאוחר שזה ענין להשמיד להשבית אותו. כרצונם. דהיינו אם רצה

בְּרִצּוֹנָם: וּבְשׁוֹשַׁן הַבֵּיָרָה הֶרְגוּ הַיְהוּדִים וְאַבְדַּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת

אִישׁ: (ז) וְאֵת

פְּרִשְׁנֵדְתָא וְאֵת

דְּלִפּוֹן וְאֵת

אַסְפְּתָא: (ח) וְאֵת

פוֹרְתָא וְאֵת

אַדְלֵיא וְאֵת

אַרִּידְתָא: (ט) וְאֵת

פְּרַמְשֶׁתָא וְאֵת

אַרִּיסִי וְאֵת

אַרִּי דֵי וְאֵת

וַיִּזְתָּא: (י) עֶשְׂרֵת

בְּנֵי הַמֶּן בֶּן-הַמֶּדְתָּא צִרְרַ הַיְהוּדִים הֶרְגוּ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת

ליקוטי ש"ם

לקחת אותו לעבד או לתת אותו בבית הסוהר. (א. סרוסי). (ו) ואבד. מחו את שמם היות והיו בני עמלק. (א. עובדיה). (ז) ואת. האת בכל אחד ואחד מלמד שהיו אנשים חשובים, עיין ברש"י. (ליקוטי ש"ם). פרשנדתא. תי"ו זעירא, ובפרמשתא שי"ן זעירא, ובויזתא יו"ד וזי"ן זעירא לרמוז שבשנת תשי"ז נתלו עשרה מפושעי הנאצים יימח שמם. (א. לוי). (ט) ויזתא. יו"ד זעירא ווא"ו רבתי לרמוז שכל העשרה נתלו על עץ אחד. (ליקוטי ש"ם). (י) הרגו. לכאורה זו כפילות שכבר בפסוק ו' כתיב הרגו? ואפשר דאם לא היה כתוב שוב היינו מפרשים שההרגו שבפסוק ו' קאי על החמש מאות איש בלבד, ועדיין צריך עיון. (א. סרוסי).

—יָדָם: יֵא בַיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפֵּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה לְפָנָי
הַמֶּלֶךְ: יב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמְּלִכָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה הֲרָגוּ
הַיְהוּדִים וְאַבְד חֲמִשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֶשְׂרֵת בְּנֵי-הָמֶן בְּשֹׂאֵר
מְדֵינֹת הַמֶּלֶךְ מָה עָשׂוּ וּמָה—שְׂאֵלְתֶךָ וַיִּנָּתֶן לָךְ וּמָה—
בְּקִשְׁתֶּךָ עוֹד וְתַעֲשִׂי: יג וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם—עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב
יִנָּתֶן גַּם—מִחֶר לַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשַׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת
עֶשְׂרֵת בְּנֵי-הָמֶן יִתְּלוּ עַל-הָעֵץ: יד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת
כֵּן וְתִנָּתֶן דָּת בְּשׁוֹשַׁן וְאֵת עֶשְׂרֵת בְּנֵי-הָמֶן תֵּלֹוּ: טו וַיִּקְהֵלוּ

כ"ט

ליקוטי ש"ם

(יד) ותנתן דת. פירש רש"י נגזר חוק מאת המלך. ואפשר דבא לאפוקי שלא ניתן החוק על ידי מרדכי שאצלו הייתה טבעת המלך אלא מהמלך עצמו. (א. עובדיה). (טז) ועמד. כתיב חסר וא"ו ואפשר לקרוא בלשון יחיד לרמוז שכוחם היה באחדותם. (א. לוי). מאויביהם והרוג בשנאייהם. אויב הוא בגלוי ויש לו סיבה ולכן ברגע שמפחד הוא נרתע וחוזר בו ואין מה לחשוש ממנו, שונא זה בלב ובלי סיבה ולכן אין לו תקנה אלא

(י) עשרת בני המן. ראיתי בסדר עולם אלו עשרה שכתבו שטנה על יהודה וירושלים כמו שכתוב בספר עזרא (עזרא ד) ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על יסבי יהודה וירושלים, ומה היא השטנה לבטל העולים מן הגולה בימי כורש שהתחילו לבנות את הבית והלשינו עליהם הכותים והחדילום וכשמת כורש ומלך אחשורוש והתנשא המן דאג שלא יעסקו אותן שבירושלים צננין ושלחו בשם אחשורוש לשרי עבר הנהר לבטלן: ובזזה לא שלחו את ידם. שלא יתן המלך עין כרה בממונ: (יג) ואת עשרת בני המן יתלו על העץ. אותן שנהרגו: (יד) ותנתן דת. נגזר חוק מאת

כתיב היהודיים היהודים אשר- בשושן גם ביום ארבעה עשר
 לחדש אדר ויהרגו בשושן שלש מאות איש ובבזה לא שלחו
 את-ידם: טז ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו
 ועמד על-נפשם ונוח מאיביהם והרוג בשנאייהם חמשה
 ושבעים אלף ובבזה לא שלחו את-ידם: יז ביום-שלושה
 עשר לחדש אדר ונוח בארבעה עשר בו ועשה אתו יום
 משתה ושמחה: יח כתיב והיהודיים והיהודים אשר- בשושן
 נקהלו בשלושה עשר בו ובארבעה עשר בו ונוח בחמשה
 עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה: יט על-פני היהודים
 כתיב הפרוזים הפרזים הישבים בערי הפרזות עשים את יום
 ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלח
 מנות איש לרעהו: כ ויכתב מרדכי את-הדברים האלה

כ"י

המלך: (יט) הפרוזים. שאינם יושבים
 בערי חומה בצרבעה עשר ומוקפין חומה
 בט"ו כשסן והיקף זה כריך שיהיה מימות
 יהושע בן נון. כך דרשו ולמדו רבותינו:
 ומשלח. שם דבר כמו משמר משמע
 לפיכך הסי'ן נקודה רפי: (כ) ויכתב
 מרדכי. היא המגלה הזאת כמות שהיא:

ליקוטי ש"ם

הסכין. (א. עובדיה). (יט) היושבים בערי
 הפרזות. להדגיש שתלוי איפה נמצא
 בפורים לפי זה חוגג אם בעיר מוקפת
 חומה ביום טו' ואם בעיר שאינה מוקפת
 חומה ביד', ולא משנה איפה הוא גר כל
 השנה. (א. סדוסי). (כ) הקרובים
 והרחוקים. לכאורה הוא מיותר שהרי
 כבר אמר "אשר בכל מדינות המלך"?

וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל-כָּל-הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ
 אַחֲשֵׁרוּשׁ הַקְּרוּבִים וְהָרְחוּקִים: כֹּא לְקַיִם עֲלֵיהֶם לְהִיּוֹת עֲשִׂים
 אֶת יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אָדָר וְאֶת יוֹם-חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ
 בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה: כִּבּ בַּיָּמִים אֲשֶׁר-נָחַו בָּהֶם הַיְהוּדִים
 מֵאִיבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נֶהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבֵל
 לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלַח מָנוֹת
 אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוֹת לְאֲבִינִים: כִּג וְקִבַּל הַיְהוּדִים אֶת אֲשֶׁר-
 הִחְלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֶת אֲשֶׁר-כָּתַב מְרֹדֶכִי אֲלֵיהֶם: כֹּד כִּי הָמֵן בֶּן
 הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי צִרַר כָּל-הַיְהוּדִים חָשַׁב עַל-הַיְהוּדִים
 לְאַבְדָם וְהֶפֶל פוֹר הוּא הַגּוֹרֵל לְהִמָּם וּלְאַבְדָם: כֹּה וּבִבְאֵה
 לְפָנַי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם-הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֲשִׁבְתּוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר-

כס"י

ליקוטי ש"ם

(כד) כי המן בן המדתא. חסד להומס
 ולחזדם: (כה) וצבאה. חסתר אל המלך
 להתחנן לו: אמר עם הספר. אמר המלך
 בפיו וכו' לכתוב ספרים שתשוב מחשבתו

ואפשר ליישב שבא לרמוז על הקרובים
 ליהדות ועל הרחוקים מהיהדות. (א. לוי).
 (כב) והחודש, ולכן כל חודש אדר הוא זמן
 של שמחה. (ליקוטי ש"ם). (כד) כל
 היהודים. אפשר דבא לרמוז על אסתר
 שגם אותה שנא. (א. עובדיה). להומס.
 כנ"ל שפירשנו בגלוי לכל העמים
 שמטרתו הייתה גם להפחיד את היהודים
 ולכן פרסם את האגרות. (ליקוטי ש"ם).

חֶשֶׁב עַל-הַיְהוּדִים עַל-רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת-בְּנָיו עַל-הָעֵץ:
 כּו עַל-כֵּן קָרְאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל-שֵׁם הַפּוּר עַל-כֵּן
 עַל-כָּל-דְּבָרֵי הָאֲגֵרֶת הַזֹּאת וּמָה-רָאוּ עַל-כָּכָה וּמָה הִגִּיעַ
 אֲלֵיהֶם: כּז קִיְמוּ כְּתִיב וּקְבֹל וְקָבְלוּ הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל-
 זֶרַעַם וְעַל כָּל-הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לְהִיּוֹת עֹשִׂים אֶת
 שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכַזְּמָנָם בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה: כח
 וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל-דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה
 וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיָּמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא

כ"י

ליקוטי ש"ם

הרעה בראשו: (כו) על כן על כל דברי האגרת הזאת. נקבעו הימים האלה ולכך נכתבה לדעת דורות הבאים: ומה ראו. עושי המעשים האלו שעשאום: ומה הגיע אליהם. מה ראה אחשורוש שנסתמש בכלי הקודש ומה הגיע עליהם שזא שטן ורקד ביניהם והרג את וסתי, מה ראה המן שנתקנא במרדכי ומה הגיע אליו שתלו אותו ואת בניו, מה ראה מרדכי שלא יכרע ולא ישתחוה ומה ראתה אסתר שזימנה להמן: (כז) הנלוים עליהם. גרים העתידים להתגייר: ככתבם. שתהא המגילה כתובה כתב אשורית: (כח) נזכרים. בקריאת מגילה: ונעשים. משתה ושמחה ויום טוב לתת מנות ומתנות: משפחה ומשפחה. מתאספין יחד ואוכלים ושותין יחד וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו: וזכרם. קריאת מגילה: לא יסוף. תרגום שלא יתום דמתרגם עד תום עד דסוף וא"ל לומר להיות מגזרת (בראשית יט) פן תספה ומגזרת

יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכְרָם לֹא-יִסּוּף מִזְרָעָם: כֵּט
 וּתְכַתֵּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בֵּת-אֲבִיחַיִל וּמְרַדְכֵי הַיְּהוּדִי אֶת-כָּל
 -תִּקְוָה לְקַיֵּם אֶת אַגְרַת הַפְּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִיית: ל וַיִּשְׁלַח
 סְפָרִים אֶל-כָּל-הַיְּהוּדִים אֶל-שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה
 מְלָכוֹת אַחֲשׁוּרוּשׁ דְּבַרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת: לֹא לְקַיֵּם אֶת-יְמֵי
 הַפְּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קָיִם עָלֵיהֶם מְרַדְכֵי הַיְּהוּדִי
 וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּכְאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל-נַפְשָׁם וְעַל-זְרָעָם דְּבַרֵי
 הַצּוּמוֹת וְזַעֲקָתָם: לֵב וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר קָיִם דְּבַרֵי הַפְּרִים הָאֵלֶּה
 וְנִכְתָּב, בַּסֵּפֶר:

ליקוטי ש"ם

ולהלל את ה'. (א. עובדיה). (כט) ותכתב. תי"ו רבתי
 אולי לרמוז שתי"ו בגימטריא ארבע מאות ותי"ו
 רבתי פעמיים תי"ו זה שמונה מאות לרמוז על שמונה
 מאות ההרוגים בשושן הבירה. (ש. אקטע, א. סרוסי).
 בת אביחיל. הדגיש בת אביחיל שגם אחר שהגידה
 את עמה וכו'... לא זנחה את יהדותה ונשארה
 בצדקותה. (ש. אקטע). (ל) דברי שלום ואמת. לפי
 פשוטו שלח אגרות שבהם דרש בשלומם דברי
 שלום, וכן היו בהם דברי חיזוק ואמת. (ליקוטי ש"ם,
 א. לוי). (לא) מרדכי היהודי ואסתר. הקדים מרדכי כי
 כאן זה ענין של ציווי של מצוות שזה קשור למרדכי
 מתוקף היותו חבר בסנהדרין ולא כל כך לאסתר
 המלכה. (ליקוטי ש"ם).

כס"י

(שמואל א כז) עתה אספה יום
 אחד שאם כן היה לו לכתוב לא
 יספה מזרעם: (כט) את כל
 תקוה. תוקפו של נס של
 אחשורוש ושל המן ושל מרדכי
 ושל אסתר: השנית. לשנה
 השנייה חזרו ושלחו ספרים
 שיעשו פורים: (לז) ומאמר
 אסתר קים וגו'. אסתר בקשה
 מאת חכמי הדור לקצעה
 ולכתוב ספר זה עם שאר
 הכתובים וזהו ונכתב בספר:

(י) א וַיִּשֶׁם הַמֶּלֶךְ כְּתִיב אַחֲשֵׁרֶשׁ אַחֲשֹׁרֶשׁ מִסַּעֲלֵה־הָאָרֶץ
 וְאֵיִי הַיָּם: ב וְכָל־מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וְגִבּוֹרָתוֹ וּפְרִשְׁתֵּי גְדֻלַּת מְרַדְּכֵי
 אֲשֶׁר גָּדְלוּ הַמֶּלֶךְ הַלּוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים
 לְמַלְכֵי מְדֵי וּפְרָס: ג כִּי מְרַדְּכֵי הָיְהוּדֵי מְשֻׁנָּה לְמַלְכֵךְ
 אַחֲשֹׁרֶשׁ וְגָדוֹל לַיְהוּדִים וְרָצוּי לְרַב אֶחָיו דִּרְשׁ טוֹב לְעַמּוֹ
 וְדַבֵּר שְׁלוֹם לְכָל־זָרְעוֹ:

רס"י

ליקוטי ש"ם

(י) (א) אחשרש. כתיב חסר וא"ו לרמוז שאחר
 שנעשה נס ההצלה שוב לא היה צורך בו ואיבד
 מערכו ולא יכל לעמוד מכח עצמו. (ליקוטי ש"ם).
 (ב) ואיי הים. שכבר לא שלט במאה ועשרים ושבע
 מדינות על דרך הנ"ל. (ליקוטי ש"ם). גדלת מרדכי,
 בלי וא"ו כי הגדולה הזאת באמת מיעטה אותו
 שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. (ליקוטי ש"ם). (ג)
 דרש טוב לעמו ודבר שלום לכל זרעו. לעמו
 הנמצאים כאן יכול לדאוג לטובתם אבל לזרעם הבא אחריהם שאינם בפניו יכול רק לדרוש
 שיהיה להם שלום. (א. עובדיה). דרש טוב. כתיב חסר וא"ו, ואפשר שזה משום שבכך אפשר
 לגרום דרש לשון עבר שבמגילה מדבר בלשון הווה אבל האמת שכיום זה עבר ולכן כתיב
 בלשון עבר וקרינן בלשון הווה. ועוד שתמיד דרש טוב לעמו בעבר ובהווה. (ליקוטי ש"ם).

[ז] (ג) לרוב אחיו. ולא לכל אחיו
 מלמד שפירסו ממנו מקצת
 סנהדרין לפי שנעשה קרוב
 למלכות והיה בטל מתלמודו:
 לכל זרעו מוסב על עמו לכל
 זרע עמו:

לְעֵינֵי יְשׁוּבֵי עַל הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּרְבּוּ מִהַיּוֹם לְהַלְפֹּת סֵפֶר זֶה

משפחת יהושע — אופקים
לע"נ שרה זוריה ובעלה יחיא ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ הגה"צ רבנו גרשום ליבמאן זצוק"ל

לע"נ הגאון רבי חנוך העניך קרלינשטיין זצוק"ל

לע"נ הגאון רבי פנחס שרייבר זצוק"ל

לע"נ סבתי הרבנית רחל בת עלו פחימא ז"ל

לע"נ בדה בת סטריה ז"ל

לע"נ יצחק ז"ל בן מסעודה

ת.נ.צ.ב.ה.